

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILEHTI 24.1.2012	
Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 22.10.2008	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkymät ja palkanmuodostus Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Tiivistelmä <p>Julkaisu on Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportti, jossa selvitetään ansioiden ja hintojen, palkansaajien ostovoiman sekä kilpailukyyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan Valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston suhdannekatsauksessa 20.12.2011.</p> <p>Palkansaajien yhteenlaskettu reaalin ostovoima kasvoi vuonna 2011 noin prosentin. Koska työpanos työllisinä tai työtunteina mitattuna kasvoi myös noin prosentin, työllistä tai työtuntia kohden ostovoima ei kasvanut. Vuonna 2012 palkansaajien yhteenlaskettu ostovoiman ennustetaan kasvavan hyvin niukasti 0,1 %, sillä palkansaajien palkkasumman tuloverotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen ennakoidaan kasvavan inflaation kanssa liki samaa vauhtia. Keskipalkkaisen työntekijän ostovoima heikentyi viime vuonna nopean inflaation takia puolisen prosenttia. Alkaneena vuonna hänen ostovoimansa ennustetaan taas kohoavan noin puolen prosentin verran. Nimellinen ansiotasoindeksi nousi v. 2011 2,7 % ja alkaneena vuonna sen ennustetaan kohoavan keskimäärin 3,4 %.</p> <p>Suomen tehdasteollisuus voitti takaisin taantumassa v. 2009 menetettyä kustannuskilpailukykyä suhteessa kilpailijamaihin vuonna 2010. Noin puolet kilpailukyyn kohennemisestä johtui euron valuuttakurssin heikkenemisestä ja puolet yksikkötyökustannusten alenemisestä suhteessa kilpailijamaihin. Yksikkötyökustannusten aleneminen taustalla on taantumasta toipuvan teollisuustuotannon tuntuva lisääntyminen suhteessa työpanokseen. Koko talouden kilpailukyky koheni myös. Vuonna 2011 Suomen kilpailukyyn muutokset verrattuna kilpailijamaihin ovat olleet pieniä. Alkaneena vuonna koko talouden yksikkötyökustannusten ennustetaan kohoavan Suomessa euroaluetta nopeammin.</p> <p>Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Seppo Aaltonen (MTK), Antti Aarnio (STTK), Jorma Antila (Metalliliitto), Margareta Heiskanen (KT), Marja Huuskonen (EK), Eugen Koev (Akava), Jarkko Kivistö (SP), Olli Koski (SAK), Timo Lindholm (SY), Kari Molnar (TK), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Helena Pentti (SAK), Seppo Saukkonen (EK), Pekka Sinko (VNK), Pentti Tuominen (VM), Johanna von Knorring (VM), Jukka Pekkarinen (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Samuli Pietiläinen (VM, siht.) ja Marja Tuovinen (VM, siht.).</p>			
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima			
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 24.1.2012		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 38
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelus Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston kanslia, Anja Järvinen		Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä	Luottamuksellisuus Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 24.1.2012	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 22.10.2008	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat <p> Detta är uppföljningsrapport av Kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling om lönebildningen där man redogör för utvecklingen av och utvecklingsutsikterna för inkomster och priser, löntagarnas köpkraft samt konkurrenskraften. Kommissionen har vid sin utvärdering utnyttjat finansministeriets konjunkturprognos som publicerats i ekonomiska avdelningens konjunkturöversikt av den 20 december 2011. </p> <p> Löntagarnas sammanlagda reella köpkraft ökade år 2011 med ungefär en procent. Eftersom den med antalet systerföretag eller antalet arbetstimmar beräknade arbetsinsatsen också steg med en procent förblev köpkraften i praktiken oförändrad. Löntagarnas sammanlagda köpkraft beräknas öka mycket begränsat år 2012, med 0,1 %, eftersom löntagarnas lönebelopp ökar i samma takt med inflationen efter inkomstbeskattningen och inkomstöverföringarna. En genomsnittlig löntagares köpkraft minskade i fjol med ungefär en halv procent på grund av den snabba inflationen. Under innevarande år beräknas köpkraften växa igen med ungefär en halv procent. Det nominella löneindexet steg år 2011 med 2,7 % och under innevarande år beräknas det nominella löneindexet stiga i genomsnitt med 3,4 %. </p> <p> Den finländska fabriksindustrin fick år 2010 tillbaka en del av sin priskonkurrenskraft som gick förlorad under recessionen 2009. Ungefär hälften av den förbättrade konkurrenskraften hänför sig till försvagningen av eurokursen, och hälften till minskningen av enhetskostnaderna i förhållande till de konkurrerande länderna. Minskningen av enhetskostnaderna har ett samband med den betydande ökningen av industriproduktionen i förhållande till arbetsinsatsen tack vare återhämtningen från recessionen. Den helhetsekonomiska konkurrenskraften förbättrades också. Ändringarna i Finlands konkurrenskraft var tämligen små i jämförelse med de konkurrerande länderna år 2011. Under innevarande år beräknas enhetskostnaderna stiga i Finland snabbare än inom euroområdet. </p> <p> Utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen består av: Seppo Aaltonen (MTK), Antti Aarnio (FTFC), Jorma Anttila (Metallförbundet), Margareta Heiskanen (Kommunarbetsgivarna), Marja Huuskonen (Finlands Näringsliv), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Timo Lindholm (FF), Kari Molnar (Statistikcentralen), Jussi Mustonen (Finlands Näringsliv), Seppo Nevalainen (FTFC), Helena Pentti (FFC), Seppo Saukkonen (Finlands Näringsliv), Jarkko Kivistö (FB), Pekka Sinko (SRK), Pentti Tuominen (FM), Johanna von Knorring (FM), Jukka Pekkarinen (FM, ordf.), Mikko Spolander (VM, vice ordf.), Samuli Pietiläinen (FM, sekr.) ja Marja Tuovinen (FM, sekr.). </p>			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 24.1.2012		Språk Fi	Sidantal 38
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi	
Layout Statsrådets kansli, Anja Järvinen		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

Sisällys

TIIVISTELMÄ	7
1 Suhdannekuva vuosille 2011–2013	9
1.1 Yleinen talouskehitys	9
1.2 Finanssipolitiikka, verot ja etuudet	10
1.3 Rahapolitiikka	11
2 Tulot ja kustannukset	13
2.1 Palkat	13
2.2 Hinnat	16
3 Ostovoimalaskelmat.....	18
3.1 Palkansaajien ostovoima	18
3.2 Kotitalouksien ostovoima.....	20
4 Talouden hintakilpailukyky.....	23
4.1 Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella	23
4.2 Hinta- ja kustannuskilpailukyky.....	25
LIITTEET	29

TIIVISTELMÄ

Suomen talouskasvu hidastui vuoden 2011 loppupuoliskolla Euroopan velkakriisin aiheuttaman epävarmuuden lisääntyttyä ja velkakriisin alettua vaikuttaa reaalityömarkkinoihin. Valtiovarainministeriön joulukuussa 2011 julkaiseman ennusteen mukaan Suomen talous kasvoi viime vuonna 2,6 % ja alkaneen vuoden talouskasvuksi arvioidaan 0,4 %. Maailmantalouden ja maailmankaupan kasvun arvioidaan hidastuvan väliaikaisesti vuonna 2012 ja kiihtyvän uudelleen 2013. Suomen ulkomaankauppa väheni viime vuonna edellisestä vuodesta, ja tänä vuonna sen ennakoitaan kasvavan vain vähän. Työllisyys koheni v. 2011. Työllisten määrä lisääntyi prosenttiin ja työttömyysaste aleni puoli prosenttiyksikköä 7,9 prosenttiin. Ennusteen mukaan vuonna 2012 työllisyys heikkenee ja työttömyysaste nousee 8,1 prosenttiin. Suomen julkinen talous säilyy alijäämäisenä lähivuodet valtiontalouden suuren alijäämän takia.

Nimellinen ansiotasoindeksi nousi v. 2011 2,7 %, josta 2,0 %-yksikköä selittyy sopimuskorotusten vaikutuksella ja 0,7 %-yksikköä muilla tekijöillä kuin sopimuskorotuksilla. Koska inflaatio oli keskimäärin 3,4 %, reaalin ansiotasoindeksi laski 0,7 % v. 2011. Vuosina 2012–2013 sopimuskorotukset määräytyvät hyvin kattavasti raamisopimuksen mukaan, sillä sopimuksen piirissä on noin 94 % palkansaajista. Vuonna 2012 yksityisen sektorin sekä valtiosektorin sopimuskorotusten vuosimuutoksen vaikutukseksi arvioidaan 2,7 % ja kuntasektorilla 3,2 %, kun sopimuskorotukseen sisällytetään raamisopimuksen palkansaajille maksettava kertaerä sekä ns. palkkaperintö edelliseltä vuodelta. Nimellisen ansiotasoindeksin ennustetaan kohoavan keskimäärin 3,4 %, josta 2,9 %-yksikköä johtuu sopimuskorotusten vaikutuksesta ja 0,5 % muista tekijöistä kuin sopimuskorotuksista. Reaalin ansiotasoindeksi kohoaa 0,7 %, sillä inflaation ennustetaan olevan keskimäärin 2,7 % vuonna 2012. Useiden valmisteverojen korotukset ja eräiden alv-perusteiden muutokset aiheuttavat noin yhden prosenttiyksikön paineen keskimääräiseen vuosi-inflaatioon.

Palkansaajien yhteenlaskettu reaalin ostovoima kasvoi vuonna 2011 noin prosenttiin. Koska työpanos työllisinä tai työtunteina mitattuna kasvoi myös noin prosenttiin, työllistä tai työtuntia kohden ostovoima ei kasvanut. Vuonna 2012 palkansaajien yhteenlaskettu ostovoiman ennustetaan kasvavan hyvin niukasti 0,1 %, sillä palkansaajien palkkasumman tuloverotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen ennakoitaan kasvavan inflaation kanssa liki samaa vauhtia. Palkansaajaa kohden ostovoima kohoaa 0,4 % kun työllisten määrä hieman vähenee. Keskipalkkaisen työntekijän ostovoima heikentyi viimevuonna nopean inflaation takia puolisen prosenttia. Alkavana vuonna hänen ostovoimansa taas odotetaan kasvavan noin puolen prosentin verran.

Suomen tehdateollisuus voitti takaisin taantumassa v. 2009 menetettyä kustannuskilpailukykyä suhteessa kilpailijamaihin vuonna 2010. Noin puolet kilpailukyvyyn kohenemisesta johtui euron valuuttakurssin heikkenemisestä ja puolet yksikkötyökustannusten alenemisestä suhteessa kilpailijamaihin. Yksikkötyökustannusten alenemisen taustalla on taantumasta toipuvan teollisuustuotannon tuntuva lisääntyminen suhteessa työpanokseen. Koko talouden kilpailukyky koheni myös. Vuonna 2011 Suomen kilpailukyvyyn muutokset verrattuna kilpailijamaihin ovat olleet pieniä. Alkaneena vuonna koko talouden yksikkötyökustannusten ennustetaan kohoavan Suomessa euroaluetta nopeammin.

1 Suhdannekuva vuosille 2011–2013

1.1 Yleinen talouskehitys

Suomessa talouden vuosi 2011 alkoi hyvin, kun tuotanto, vienti sekä työllisyystilanne kehittivät varsin myönteisesti ja näkymät lähitulevaisuuteen olivat suotuisat. Tilanne oli hyvin samantapainen myös muualla maailmassa. Kuitenkin loppukesästä alkanut epävarmuuden lisääntyminen erityisesti euroalueella on alkanut välittyä reaalitalouteen. Loppuvuoden aikana julkaistut taloustilastot ovat osoittaneet laaja-alaista taloudellisen aktiviteetin tahdin hidastumista niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa ja aikaisempia ennusteita vuoden 2012 myönteisestä talouskasvusta on heikennetty merkittävästi.

Valtiovarainministeriön joulukuisen ennusteen¹ mukaan myös Euroopan ulkopuolella kasvu on hidastumassa ja yhteensä maailman talouskasvun ennakoidaan hidastuvan tilapäisesti 3,5 prosenttiin v. 2012 ja kiihtyvän uudelleen v. 2013. Maailmankaupan kasvun ennustetaan hidastuvan pari prosenttiyksikköä noin neljään prosenttiin v. 2012, ja vuonna 2013 sen odotetaan kiihtyvän selvästi. Maailmassa talouskasvun painopiste on kehittyvissä maissa, sen sijaan perinteisissä teollisuusmaissa kasvu hidastuu tai kääntyy taantumaan. Euroalueen keskimääräiseksi kasvuksi ennakoidaan nollakasvu, joskin Suomelle tärkeiden kauppakumppanien, Ruotsin, Saksan ja Venäjän talouksien ennustetaan kasvavan eurooppalaista keskiarvovauhtia nopeammin vuonna 2012.

Kuitenkin on muistettava, että kansainväliseen talouteen liittyy tällä hetkellä useita riskitekijöitä. Tuotannon notkahtaminen on jo jonkin verran laskenut raaka-ainehintoja kansainvälisillä markkinoilla, ja laskun ennakoidaan jatkuvan maltillisena vuoden 2012 aikana. Euron valuuttakurssimuutokset vaikuttavat etenkin dollareissa hinnoiteltuihin raaka-aineiden tuontihintoihin.

Suomen talouden arvioidaan kasvaneen 2,6 % vuonna 2011. Tämän vuoden alkupuoliskolla talouskasvu on hyvin olematonta tai jopa lievästi negatiivista, mutta sen ennakoidaan alkavan uudelleen vuoden 2012 jälkimmäisellä puoliskolla, mikäli euromaiden velkakriisissä edetään luottamusta kohentavaan ja epävarmuutta poistavaan suuntaan. Koko vuoden bruttokansantuotteen vuosimuutokseksi ennakoidaan noin puolta prosenttia. Tuotannon ennustetaan vähentyvän rakentamisessa ja teollisuudessa, mutta yksityisen palvelutuotannon ennakoidaan lisääntyvän. Rakentamista painaa huipputasolta vähenevä asuntojen uudistuotanto, mutta sitä kannattelee korjausrakentaminen. Teollisuudessa puolestaan uusien tilausten määrä on vähentynyt jo jonkin aikaa, mutta tilauskanta on edelleen hyvä. Teollisuuden eri toimialojen väliset erot sekä nykytilassa että näkymissä voivat olla suuria. Yksityisten palveluiden tuotanto lisääntyy, koska kotimainen kulutus kasvaa ja palveluiden osuus kulutuksesta jatkaa kasvuaan.

Vuoden 2011 loppupuolella Suomen ulkomaankaupassa tapahtui käänne huonompaan. Hyvin alkanut vuosi tavaroiden viennissä ja tuonnissa päättyi määrissä mitattuna alle edellisen vuoden tason. Palveluiden ulkomaankauppa oli jyrkässä laskussa vuonna 2011, mikä osaltaan madaltaa arviota vuoden 2011 viennistä ja tuonnista. Heikon loppuvuoden painamana viennin arvioidaan supistuneen 1,5 % ja tuonnin 0,5 % vuonna 2011. Vuonna 2012 ulkomaan kysyntää pitää yllä mm. edellä mainittujen kauppakumppanien kohtuullinen talouskasvu ja siten viennin ennakoidaan kasvavan niukasti. Kun tuonti kasvaa viennin kanssa samaa tahtia, nettoviennin vaikutus Suomen talouteen jää pieneksi vuonna 2012.

¹ Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suhdanne-ennuste julkaistiin 20.12.2011.

Taloukasvun hiipueissa työpanoksen kysyntä alkaa vähetä keväällä. Kysynnän aleneminen näkyy suurelta osin tehtyjen työtuntien vähenemisenä erilaisten työajan lyhentämiskeinojen kuten lomautusten kautta, mutta myös työllisten lukumäärä alenee hieman. Työllisten määrän ennustetaan alenevan 0,3 % ja tehtyjen työtuntien vajaan prosentin. Työikäisen väestön supistuminen vaikuttaa vuonna 2012 niin, että työllisyysaste ei alene työllisten määrän laskusta huolimatta. Työttömien määrä kasvaa maltillisesti ja työttömyysaste kohoaa. Koko vuoden työttömyysasteeksi ennustetaan 8,1 %. Vuonna 2013 tilanne työmarkkinoilla kohenee taloukasvun myötä.

Ennusteen mukaan kotimainen kysyntä on yksityisen ja julkisen kulutuksen varassa vuonna 2012. Päätyneenä vuonna kuluttajat vähensivät säästämistä ja kuluttivat suuremman osan tuloistansa, mikä on näkynyt voimakkaana yksityisen kulutuksen määrän kasvuna v. 2011. Kuluttajien luottamus talouteen on kuitenkin heikentynyt ja tämä hidastaa kulutuksen kasvua v. 2012, kun säästämisaste ei enää alene. Toisaalta positiivinen reaalin ansiokehitys ja vain vähän heikkenevä työllisyystilanne ylläpitävät yksityisen kulutuksen kasvua. Palkkasumman, joka on suurin yksittäinen erä kotitalouksien tuloissa, ennustetaan kasvavan 2,6 % vuonna 2012. Sen sijaan yksityiset investoinnit supistuvat, kun vilkas uudisasuntorakentaminen hidastuu, ja yritykset lykkäävät kysynnän puutteessa investointejaan tuotantotiloihin ja -välineisiin. Myös julkiset investoinnit vähenevät, erityisesti kunnissa.

1.2 Finanssipolitiikka, verot ja etuudet

Talouden kasvu, välillisen verotuksen kiristäminen sekä elvytystoimenpiteiden päättymisen kohensivat julkisen talouden rahoitusasemaa vuonna 2011. Koko julkinen talous on kuitenkin edelleen alijäämäinen valtiontalouden suuren alijäämän vuoksi. Hallituksen vuoden 2012 talousarvioesityksessä ja hallituskautta koskevassa kehyspäättöksessä täsmentämät sopeutustoimet kohentavat valtion rahoitusasemaa vuodesta 2012 alkaen, mutta on arvioitu, että lisätoimenpiteitä tarvitaan.² Kuntien rahoitusasema koheni lähelle tasapainoa viime vuonna. Kuntien valtionosuuksiin kohdistuvat säästötoimenpiteet sekä heikkenevät talousnäkömät kiristävät kuntien taloutta alkaneena vuonna, ja kuntatalouden alijäämä syvenee. Työeläkerahastojen ylijäämä pienenee alle kolmen prosentin suhteessa kokonaistuotantoon v. 2012, kun palkkasumman kasvu hidastuu päätyneestä vuodesta. Työttömyydestä aiheutuvat menot lisääntyvät ja työeläkemenot nousevat selvästi indeksikorotuksen myötä v. 2012. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lähellä tasapainoa.

Verotuksen painopiste siirtyy hieman välillisen verotuksen suuntaan. Vuoden 2012 ansiotulo-verotukseen tehtiin 3,3 prosentin suuruisen veroperustetarkistus, jolla pyritään estämään työn verotuksen kiristyminen inflaation ja ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi tuloverotusta kevennettiin kompensoimalla työntekijöiden työeläkemaksun noususta 0,2 prosenttiyksikön osuus raamisopimukseen liittyen. Pienituloisten verotusta kevennettiin työtulovähennyistä ja kunnallisverotuksen perusvähennyistä kasvattamalla. Pääomatulojen verokanta korotettiin 30 prosenttiin, ja vero muutettiin osin progressiiviseksi. Perintö- ja lahjaverotukseen lisättiin uusi porras. Yhteisöverokanta laski 1,5 prosenttiyksikköä vuoden 2012 alussa. Välillisessä verotuksessa alkoholin ja tupakan sekä virvoitusjuomien, makeisten ja jäätelön valmisteverot nousivat. Liikenteen polttoaineiden valmisteverot kiristyivät vuoden vaihteessa ja lisäksi ajoneuvo- ja

² Päähallituspuolueet ovat indikoineet, että maaliskuussa 2012 kehyspäättöksen yhteydessä tarkastellaan tarvetta tehdä uusia päätöksiä valtion talouden tasapainottamiseksi.

autovero kiristyvät vuoden aikana. Sanoma- ja aikakauslehtien tilausmaksujen 0-arvonlisäverokanta poistui ja eräiden palveluiden alennettu alv-kokeilu päättyi v. 2012 alussa.

Perusturvaetuuksia korotettiin vuoden alussa: työttömän peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea ja toimeentulotukea korotettiin. Asumistuen tuloarvoja nostettiin vastaavasti. Peruspäivärahan korotus parantaa myös ansiosidonnaisia työttömyysetuuksia ja aikuiskoulutustukea. Kansaneläkeindeksiin sidotut etuudet nousivat 3,8 %.

1.3 Rahapolitiikka

Euroopan keskuspankin neuvosto päätti heinäkuussa 2011 nostaa perusrahoitusoperaatioiden korkoa 0,25 prosenttiyksiköllä 1,50 prosenttiin, mitä neuvosto piti edelleen kasvua tukevana. Koron nostoa neuvosto perusteli hintavakauteen kohdistuvien riskien kasvulla. Euroalueen inflaatio oli vuoden 2011 alkupuoliskolla keskimäärin 2,6 %. Kesän aikana talousnäkymät kuitenkin heikkenivät ja markkinoiden kokema epävarmuus lisääntyi, kun Euroopan velkakriisin leviäminen Italian ja Espanjan velkakirjamarkkinoille alkoi näyttää todennäköisemmältä ja Yhdysvaltojen velkakattoneuvottelut pitkittyivät. Rahoitusmarkkinoiden jännitteiden lisääntyä EKP:n neuvosto päätti elokuussa toteuttaa ylimääräisen likviditeettiä lisäävän 6 kuukauden operaation ja laajentaa vuonna 2010 käynnistettyä velkakirjamarkkinaohjelmaa.

Marraskuussa EKP päätti laskea ohjauskorkoa 0,25 prosenttiyksikköä, kun neuvoston arvion mukaan rahoitusmarkkinoiden jännitteet tulevat todennäköisesti vaimentamaan euroalueen talouden kasvuvauhtia. Joulukuun alussa EKP laski korkoa edelleen 0,25 prosenttiyksikköä 1 prosenttiin. Epävarmuuden lisääntyä neuvosto piti palkka- ja hintapaineita vähäisinä. Samalla EKP:n neuvosto päätti uusista epätavanomaisista rahapolitiikkatoimista, joiden pyrkimyksenä on tukea euroalueen pankkien likviditeettitilannetta. EKP toteuttaa kaksi poikkeuksellisen pitkää 3 vuoden rahoitusoperaatiota, joista ensimmäinen tehtiin joulukuun lopussa. Lisäksi EKP: neuvosto helpotti eurojärjestelmän luotto-operaatioiden vakuusvaatimuksia ja laski vähimmäisvarantoprosenttia 2 prosentista 1 prosenttiin, mikä vapauttaa vakuuksia ja tukee rahamarkkinoiden toimintaa.

Euribor-korot kääntyivät laskuun vuoden 2011 lopussa. Rahoitusmarkkinoilla odotetaan lyhyiden markkinakorkojen edelleen hieman laskevan vuoden 2012 aikana.

Taulukko 1: Keskeiset ennusteluvut (VM)

	2010*	2008	2009	2010	2011**	2012**	2013**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	180	1,0	-8,2	3,6	2,6	0,4	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	70	7,3	-16,1	7,4	-0,5	0,5	2,3
Kokonaistarjonta	250	2,8	-10,6	4,6	1,7	0,4	1,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti	73	5,9	-21,5	8,6	-1,5	0,6	3,1
Kulutus	143	1,7	-1,9	2,1	2,7	0,5	1,1
yksityinen	98	1,8	-3,1	2,7	3,4	0,4	1,3
julkinen	44	1,7	0,9	0,6	1,0	0,8	0,7
Investoinnit	34	-0,8	-13,5	2,8	5,6	-1,9	2,2
yksityiset	29	-1,0	-15,9	3,9	5,5	-1,7	2,4
julkiset	5	0,6	4,7	-3,8	6,0	-3,1	0,9
Kokonaiskysyntä	250	2,8	-10,6	4,6	1,7	0,4	1,8
kotimainen kysyntä	176	0,6	-6,4	3,1	4,0	0,3	1,3
		2008	2009	2010	2011**	2012**	2013**
Palvelut, määrän muutos, %		2,8	-4,5	1,4	2,4	0,7	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %		-3,2	-21,6	10,2	0,9	-0,8	2,3
Työn tuottavuus, muutos, %		-0,6	-4,2	4,0	1,4	1,2	1,4
Työlliset, muutos, %		1,6	-2,9	-0,4	1,0	-0,3	0,1
Työllisyysaste, %		70,6	68,3	67,8	68,5	68,5	68,9
Työttömyysaste, %		6,4	8,2	8,4	7,9	8,1	8,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		4,1	0,0	1,2	3,5	2,7	2,2
Ansiotasoindeksi, muutos, %		5,6	4,0	2,6	2,8	3,4	2,6
Vaihtotase, mrd. euroa		6,0	3,7	3,4	0,5	1,7	2,2
Vaihtotase, % BKT:sta		3,2	2,1	1,9	0,3	0,9	1,1
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		4,7	1,2	0,8	1,4	1,3	1,9
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		4,3	3,7	3,0	3,0	2,7	3,6
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		49,3	55,9	55,3	54,7	55,4	55,7
Veroaste, % BKT:sta		42,8	42,5	42,1	43,1	43,3	43,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		4,2	-2,7	-2,8	-1,2	-1,4	-1,5
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		0,5	-4,8	-5,5	-3,8	-3,8	-3,8
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		33,9	43,3	48,3	49,4	52,1	54,0
Valtionvelka, % BKT:sta		29,3	37,1	41,7	42,9	45,6	47,8

Lähde: Tilastokeskus, Valtiovarainministeriö 20.12.2011

2 Tulot ja kustannukset

2.1 Palkat

Vuoden 2009 taantuma aiheutti ansiotason nousun hidastumisen, kun kahdella neuvottelukierroksella vuosia 2010–2011 koskeneet palkankorotukset sovittiin mataliksi ja pääsääntöisesti vuodeksi kerrallaan. Ansiotasoindeksissä myös rakenteellisten tekijöiden ja palkkaliukuman vaikutus pieni. Muut tekijät kuin sopimuskorotukset nostavat ansiotasoa esimerkiksi siksi, että työntekijä siirtyy paremmin palkattuun tehtävään. Sopimuskorotukset nostivat molempina vuosina ansioita noin 2 %. Vuonna 2010 ansiotaso kohosi 2,6 % ja vuonna 2011 nousu kiihtyi vähän, kun muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus hieman kasvoi. Inflaatio kiihtyi vuonna 2011 nimellistä ansiokehitystä nopeammaksi, joten reaalin ansiotaso laski. Vuonna 2012 reaalin ansiotason ennustetaan jälleen kohoavan.

Työmarkkinakeskusjärjestöt totesivat marraskuun lopulla riittävän monen liittokohtaisen palkkaratkaisun noudattavan keskusjärjestöjen neuvottelemaa raamisopimusta. Yksityisellä sektorilla 91 % palkansaajista on raamisopimuksen piirissä, ja julkisella sektorilla kattavuus on 100 %. Kaikkiaan noin 94 % palkansaajista on sopimuksen piirissä. Muun muassa rakennusteollisuuden työntekijät, henkilöstöpalveluala ja eräät viestintäalan palkansaajat jäivät raamisopimuksen ulkopuolelle. Kuitenkin eräät raamiratkaisun ulkopuolisetkin sopimukset sopivat kustannusvaikutuksiltaan raamin sisään. Raamisopimuksen mukaan ensimmäisen 13 kuukauden jaksolla sopimuskorotus on 2,4 % ja sitä seuraavalla 12 kk jaksolla 1,9 %. Ensimmäiseen sopimuskorotukseen liittyy myös 150 euron kertaerä, joka maksetaan tietyn ehdoin kaikille sopimuksessa mukana oleville palkansaajille. Ensimmäiset raamisopimuksen mukaiset palkankorotukset tulivat voimaan lokakuussa 2011 ja mm. kuntasektorin sopimus tuli voimaan vuodenvaihteessa. Iso joukko raaminmukaisia korotuksia astuu voimaan keväällä 2012, kun edellinen työehtosopimus tai palkkaratkaisu päättyy. Raamisopimuksen mukaiset palkantarkistukset määrittävät ansiotason nousua hyvin kattavasti vuosien 2012–2013 ajan.

Raamisopimusta noudattaen eri sopimusaloin sovitut sopimuskorotukset nostavat palkansaajien nimellisiä säännöllisiä ansioita kuluvana vuonna keskimäärin 2,5 % edellisestä vuodesta. Arvioon sisältyy vuonna 2011 voimaan tulleiden korotusten vaikutus ja palkankorotukset kuluvaan vuoden aikana. Sama raaminmukainen palkantarkistus eri työntekijäryhmissä aiheuttaa erisuuruisen vaikutuksen sopimuspalkkaindeksin vuosimuutokseen, sillä myös palkantarkistuksen ajoittumisella kalenterivuoden ajalle on vaikutusta. Sopimuksessa mukana oleville palkansaajille maksettava 150 euron kertaerä lisää palkansaajien vuosiansioita tänä vuonna noin 0,4 %. Eri toimialoilla tai sektoreilla kertaerän vaikutus on eri suuri, koska vuosiansiot, joihin kertaerää suhteutetaan, ovat eri suuria eri työntekijäryhmissä. Yksityisellä sektorilla ja kunnissa kertaerän vaikutus on noin 0,4 %-yksikköä ja valtiolla 0,3 %-yksikköä. Taulukon 2 yläosassa rivillä *sopimuspalkkaindeksi* on laskettu yhteen arvio raamisopimuksen mukaisten palkantarkistusten ja kertaerän vaikutuksesta vuonna 2012 sekä ns. palkkaperintö edelliseltä vuodelta. Vuonna 2012 valtiolla ja yksityisellä sektorilla korotukset sekä kertaerä nostavat sopimuspalkkaindeksiä 2,7 % ja kuntasektorilla 3,2 % verrattuna edellisen vuoden keskiarvoon. Vuonna 2013 sopimuskorotukset nostavat ansioita keskimäärin 1,8 %, kun enimmäkseen raamisopimuksen jälkimmäinen, ensimmäistä matalampi, sopimuskorotus määrittää sopimuspalkkojen nousua, eikä kaikille maksettavasta kertaerästä ole sovittu.

Yksityisellä sektorilla runsaalla 2/3 palkansaajista sopimuskorotukset ovat sekä yleiskorotuksia että yrityskohtaisia korotuksia ja yhdellä kolmanneksella palkansaajista sovittiin ainoastaan yleiskorotuksesta. Mikäli sopimuskorotukseen kuului yleiskorotus ja yrityskohtainen erä, sopimuskorotukset jakautuvat niin, että keskimäärin ¼ palkankorotuksista jaetaan yrityskohtaisesti paikallisen työnantajan ja työntekijöiden sopimalla tavalla. Yrityskohtaisessa sopimisessa keskimäärin kolmessa tapauksessa neljästä perälautana on prosentuaalinen yleiskorotus.

Julkisella sektorilla kuntasektorin sopimuksissa noin 2/3 sopimuskorotuksesta jaetaan kaikille palkansaajille yleiskorotuksena ja noin kolmasosa sopimuskorotuksesta on järjestelyerää. Järjestelyerä on ensimmäisellä sopimusjaksolla pääsääntöisesti keskitetysti sovittu. Jälkimmäisellä sopimusjaksolla järjestelyerä sovitaan pääsääntöisesti työpaikkatasolla työnantajan ja työntekijöiden kesken. Tämän järjestelyerän perälauta on työnantajan ratkaisu. Valtion palkansaajien sopimuskorotukset ovat raamin mukaiset. Molemmilla korotuskerroilla paikallinen virastoerä on 0,5 prosenttiyksikköä. Mikäli työnantajan ja työntekijöiden välisissä neuvotteluissa virastoerästä ei saavuteta yhteisymmärrystä, kaikille palkansaajille maksetaan prosentuaalinen yleiskorotus.

Kun huomioidaan myös muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten tai kertaerän vaikutus, nimellinen ansiotasoindeksi kohoaa arviolta keskimäärin 3,4 % v. 2012. Vuonna 2013 ansiotasoindeksin nousu hidastuu 2,6 prosenttiin, vaikka muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten ennakoitua vaikuttavan ansiotason nousuun edellisvuotta enemmän.

Raamisopimus valtiontaloudessa

Hallitus tavoitteli ennustettavuutta ja vakautta työmarkkinoille ja kannusti työmarkkinakeskusjärjestöjä sopimaan kattavasta palkankorotussopimuksesta syksyllä 2011. Marraskuun lopulla voitiin todeta, että riittävän moni liittokohtainen palkkaratkaisu kahdelle seuraavalle vuodelle noudattaa keskusjärjestöjen sopimaa raamisopimusta. Ratkaisuun liittyvät hallituksen toimenpiteet sisältävät yhteisöveron puolen prosenttiyksikön lisäalennuksen 2012 alkaen ja energiain-
tensiivisten toimialojen yritysten energiaveron hallitusohjelman mukaisen kevennyksen aientamisen. Tämän lisäksi valtio kompensoi palkansaajille vuoden 2012 alusta työeläkemaksun 0,2 % nousun alentamalla ansiotuloverotusta. Menopuolella valtio osallistuu kahden vuoden määräaikaisella järjestelyllä ansioturvan lomautuspäivärahojen rahoitukseen, mikä pienentää painetta nostaa työnantajien ja palkansaajien maksuja. Lisäksi sopimukseen kuuluu joukko muita vaikutuksiltaan pienempiä valtion toimenpiteitä.

Taulukko 2: Ansiokehitys

Ansiokehitys vuosina 2010–2012

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2010	2011*	2012**	IV/2010	IV/2011*
Ansiotasoindeksi	2,6	2,7	3,4	2,2	3,0
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,0	2,9	1,4	2,3
Muut tekijät	0,6	0,7	0,5	0,8	0,7
Yksityinen sektori	2,3	2,8	3,3	2,2	3,2
Sopimuspalkkaindeksi	1,7	2,0	2,7	1,4	2,4
Muut tekijät	0,6	0,8	0,6	0,8	0,8
Teollisuus	1,7	2,5	3,2	2,1	3,0
Sopimuspalkkaindeksi	1,1	1,8	2,6	1,4	2,3
Muut tekijät	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7
Valtio	3,3	2,9	3,3	2,3	2,6
Sopimuspalkkaindeksi	2,7	2,1	2,7	1,2	2,0
Muut tekijät	0,6	0,8	0,6	1,1	0,6
Kunnat	3,4	2,5	3,5	2,2	2,5
Sopimuspalkkaindeksi	3,0	2,2	3,2	1,7	2,3
Muut tekijät	0,4	0,3	0,3	0,5	0,2

Säännöllisen ansion¹⁾ kehitys vuosina 2010–2012

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2010	2011*	2012**	IV/2010	IV/2011*
Ansiotasoindeksi	2,6	2,7	3,0	2,2	2,9
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,0	2,5	1,4	2,3
Muut tekijät	0,6	0,7	0,5	0,8	0,6
Yksityinen sektori	2,2	2,8		2,2	3,2
Sopimuspalkkaindeksi	1,7	2,0		1,4	2,4
Muut tekijät	0,5	0,8		0,8	0,8
Teollisuus	1,7	2,5		2,2	3,0
Sopimuspalkkaindeksi	1,0	1,8		1,4	2,3
Muut tekijät	0,7	0,7		0,8	0,7
Valtio	3,4	2,9		2,4	2,6
Sopimuspalkkaindeksi	2,7	2,1		1,2	2,0
Muut tekijät	0,7	0,8		1,2	0,6
Kunnat	3,4	2,2		2,2	2,2
Sopimuspalkkaindeksi	3,0	1,9		1,7	2,0
Muut tekijät	0,4	0,3		0,5	0,2

1) Säännöllisen ansion indeksi ei sisällä kertaeriä ja tulospalkkioita.

*Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan arvio 20.1.2012

**Valtiovarainministeriön ennuste.

Lähde: Tilastokeskus

2.2 Hinnat

Kuluttajahintaindeksin 12 kk:n muutos nopeutui yli kahden prosentin jo vuoden 2010 lopulla. Kuluttajahintojen nousuvauhti jatkoi kiihtymistään vuoden 2011 aikana ja oli nopeimmillaan heinäkuussa 2011, jolloin inflaatioksi mitattiin neljä prosenttia. Koko vuoden keskimääräiseksi inflaatioksi muodostui 3,4 %. Hintojen nousua vuoden aikana selittää nopea energiahyödykkeiden kallistuminen noin 15 prosentilla. Energiahyödykkeiden eli mm. sähkön, lämmitykseen käytetyn polttoöljyn ja liikenteen polttoaineiden kallistumista selittävät sekä kotitalouksien sähköveron ja polttoöljyn valmisteveron muutokset että öljynhinnan nousu maailmanmarkkinoilla. Energiaverojen muutokset vaikuttivat kokonaisindeksiin noin 1/4 %-yksikköä. Elintarvikkeiden hintoja nosti viimevuonna elintarvikeraaka-aineiden kallistuminen vuoden 2010 lopulla ja 2011 alkupuolella. Sitten hintapaineet kansainvälisiltä markkinoilta ovat hiljalleen hellittäneet. Makeis-, jäätelö- ja virvoitusjuomaverojen kiristäminen vuoden alussa vaikutti myös elintarvikkeiden hintoihin koko vuoden ajan ja vaikuttivat inflaatioon noin 0,2 %-yksikköä. Vuoden 2011 ensimmäisellä vuosipuoliskolla edellisen vuoden heinäkuussa tehty arvonlisäverokantojen yleinen yhden prosenttiyksikön korotus vaikutti inflaatiota kiihdyttävästi, ja samaan aikaan toteutettu ravintolaruonan alv:n lasku vaikutti sitä hidastavasti. Näiden veromuutosten nettovaikutus inflaatioon oli noin +0,2 %-yksikköä. Koko vuonna veromuutokset vaikuttavat inflaatioon keskimäärin noin 0,5 %-yksikköä.

Vuoden 2011 aikana asuntolainojen ja kulutusluottojen korot nousivat edellisestä vuodesta. Myös asuntojen ja omakotitalojen hinnat kohosivat koko vuoden edellisestä vuodesta, joskin ne kääntyivät laskuun vuoden loppupuolella. Asuminen kallistui myös vuokra-asujilla, kun vuokrat nousivat reilun kolmen prosentin vauhtia. Kuluttajahinnat laskivat viestintätavaroiden ja -palveluiden ryhmässä, erityisesti matkapuhelinpalvelut halpenivat. Myös kodinelektronikka halpeni vuoden aikana.

Ennuste vuoden 2012 kuluttajahintojen vuosimuutokseksi on 2,7 %, kun aikaisempaa vaatimattomammat talouden näkymät laimentavat kuluttajahintojen nousupaineita. Toisaalta marraskuussa sovittu kattava palkkaratkaisu oli tasoltaan hieman odotuksia korkeampi, mikä ei ainakaan kevennä tuottajien kustannuspaineita. Erityisesti palveluiden kuluttajahintoihin palkkaratkaisulla on isompi vaikutus kuin muiden hyödykkeiden hintoihin, koska työkustannusten osuus niiden tuotannossa on suurempi. Ennusteeseen ei sisälly voimakasta tuontihyödykkeiden, kuten öljyn, halpenemista, sillä euron valuuttakurssin ennustetaan heikkenevän edellisestä vuodesta. Elintarvikkeiden hintojen nopean nousun kansainvälisillä raaka-ainemarkkinoilla arvioidaan olevan takana, mikä pienentää elintarvikkeiden hintojen nousupaineita. Kuitenkin useat valmisteveromuutokset kohdistuvat jalostettuihin elintarvikkeisiin, joten siitä kautta elintarvikkeiden hinnat nousevat vuodenvaihteessa. Loppuvuonna tehty nopea muutos euroalueen rahapolitiikassa tulee näkymään ensivuoden aikana kuluvaan vuotta matalampina viitekorkoina ja matalampina kuluttajien korkomenoina, vaikka kiinteäkorkoiset asuntolainat ovatkin tulleet aiempaa suositummaksi syksyn 2011 aikana.

Vuoden vaihteessa toteutetut välillisten verojen kiristykset aiheuttavat paineita liikenteen polttoaineiden, eräiden elintarvikkeiden, alkoholi- ja tupakkatuotteiden, eräiden palveluiden sekä sanoma- ja aikakauslehtitilausten kuluttajahintoihin. Autojen hintoihin vaikuttava autovero nousee huhtikuussa ja lisäksi ajoneuvovero nousee vuoden mittaan. Yhteensä veronkiristysten ennakoitua aiheuttavan kuluttajahintoihin noin prosentin nousupaineen vuonna 2012. Veromuutosten johdosta inflaatio kiihtyy vuoden vaihteessa, mutta hidastuu vuoden kuluessa. Näillä näkymin vuoden 2013 inflaatio on lähellä kahta prosenttia.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi joulukuussa 2011

	2011/2010		12-2011/12-2010	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	3,4	3,4	2,9	2,9
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	6,3	0,8	5,3	0,7
Alkoholijuomat ja tupakka	0,8	0,0	1,1	0,1
Vaatetus ja jalkineet	1,2	0,1	1,1	0,1
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	6,3	1,4	5,4	1,2
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhoito	2,3	0,1	2,2	0,1
Terveys	0,7	0,0	0,4	0,0
Liikenne	3,9	0,5	1,6	0,2
Viestintä	-2,0	0,0	-3,3	-0,1
Kulttuuri ja vapaa-aika	-0,3	0,0	0,0	0,0
Koulutus	3,2	0,0	0,9	0,0
Ravintolat ja hotellit	2,5	0,2	3,5	0,2
Muut tavarat ja palvelut	3,6	0,2	4,4	0,3

Lähde: Tilastokeskus

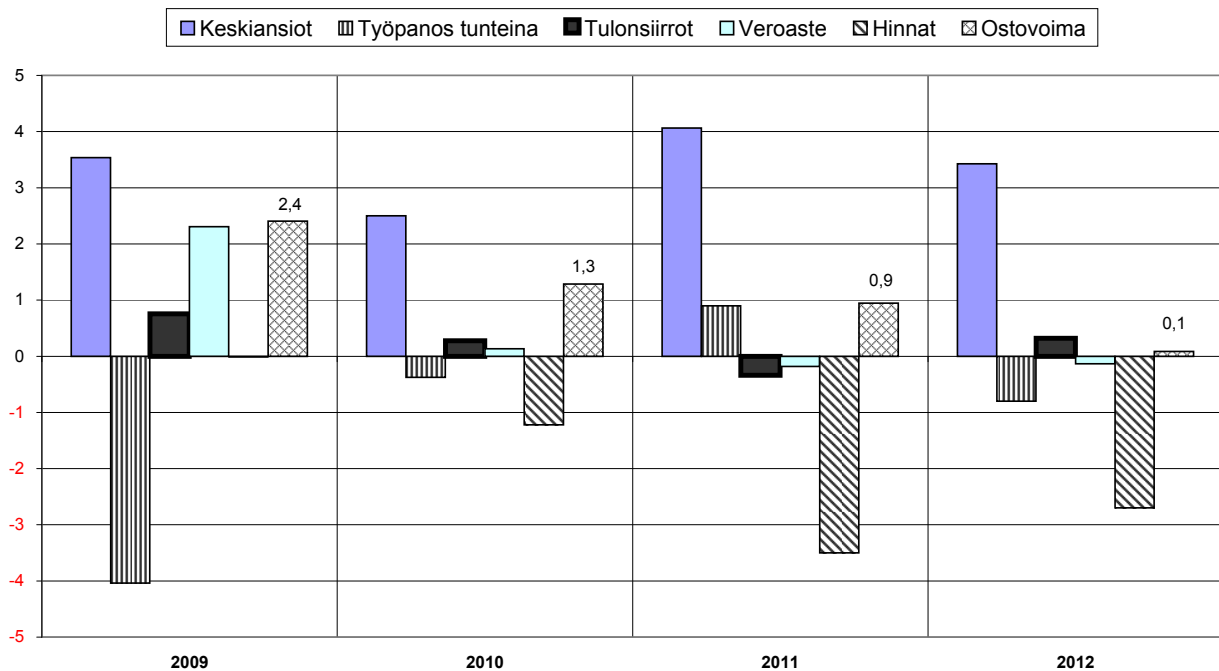
3 Ostovoimalaskelmat

3.1 Palkansaajien ostovoima

Kuviossa 3 esitetään laskelma palkansaajien yhteenlasketun reaalisen ostovoiman kehityksestä ja siihen vaikuttaneista tekijöistä. Laskelmassa käytetään hyväksi kansantalouden tilinpidon tietoja. Vuonna 2011 palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman ennustetaan nousseen vajaan prosentin nopeasta inflaatiosta huolimatta. Nopeaa ostovoiman kehitystä selittää erityisesti keskiansioiden nopea nousu. Keskiansioilla tässä tarkoitetaan koko talouden palkkasummaa jaettuna palkansaajien tekemillä työtunneilla. Keskiansioiden nousua selittää osittain nimellisen ansiotason nousun kiihtyminen ja osittain tulospalkkioiden lisääntyminen edellisestä vuodesta. Myös työpanos tunneissa mitattuna kasvoi lähes prosentin viime vuonna. Työllisyystilanteen kohentuessa palkansaajien saamat tulonsiirrot, mm. työttömyyskorvaukset, pienenevät jonkin verran. Verotuksen kiristyminen heikensi palkansaajien ostovoimaa niukasti, kun keskimääräinen kunnallisvero nousi. Vuonna 2012 heikentyvän taloustilanteen ennakoitaan heikentävän myös palkansaajien ostovoiman kasvua, mutta sen ennakoitaan pysyvän niukasti positiivisena, kuten viimeisen kymmenen vuoden aikana. Keskiansioiden nousu hidastuu edellisestä vuodesta, ja työpanoksen ennakoitaan supistuvan, kun yritykset lomauttavat henkilöstöään. Palkansaajille maksettavat tulonsiirrot kasvavat vähän. Vuonna 2012 keskimääräinen veroaste nousee hiukan, kuten edellisenä vuonna. Kuluttajahintojen vuosimuutoksen ennakoitaan jäävän keskipalkan nousua hitaammaksi. Palkansaajien ostovoiman nousu jää kuitenkin varsin niukaksi 0,1 prosenttiin.

Vuotta 2012 voi vertailla taantumavuoteen 2009. Molempina vuosina keskiansioiden nousu on varsin samansuuruista. Työpanos supistui vuonna 2009 paljon enemmän, mitä nyt ennustetaan alkaneelle vuodelle. Sen sijaan inflaatio ei vienyt palkansaajien ostovoimaa vuonna 2009 ollenkaan, mutta vuonna 2012 sen ennakoitaan olevan 2,7 %. Työpanoksen merkittävästä supistumisesta huolimatta ostovoima nousi v. 2009 muutamien viimevuosien nopeinta vauhtia, mitä selittää samalle vuodelle ajoittuneet tuloveronkevennykset.

Kuvio 1 Palkansaajien yhtenlasketun ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yksikköä)

Lähde: VM/KO, VM/VO, TK, KELA.

Taulukko 4 esittää palkansaajien ostovoiman kehitystä ja selvittää Kuvion 3 laskentatapaa. Palkansaajien palkkasumman ennustetaan nouseen viime vuonna noin viisi prosenttia, mutta sen nousuvauhti puolittuu alkaneena vuotena mm. lomautusten takia. Työtulot tuloverotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen kasvaa palkkasummaa nopeammin, sillä tulonsiirrot lisääntyvät lähes 6 prosenttia edellisestä vuodesta vuonna 2012. Nimellisten käytettävissä olevien tulojen ennustetaan kuitenkin nousevan lähes yhtä nopeaa vauhtia kuin inflaation, jolloin kaikkien palkansaajien yhteenlaskettu käytettävissä oleva reaalityulo kasvaa vain 0,1 % edellisestä vuodesta. Palkansaajaa kohden laskettuna käytettävissä olevat reaalityulot supistuivat vuonna 2011 niukasti, kun palkansaajien määrä kasvoi noin prosentilla. Alkavana vuonna koko vuoden työllistettyä palkansaajaa kohden lasketut reaalityulot kasvavat keskimäärin noin 0,4 % edellisestä vuodesta. Työtuntia kohden laskettu reaalityulon nousu on työntekijää kohden laskettua nopeampaa, sillä työtuntien ennustetaan vähenevän työntekijöiden määrää enemmän.

Taulukko 4: Arvio palkansaajien tuloista

	2010* milj. €	2009* 2010* 2011** Muutos edellisestä vuodesta, %			2012
1. Palkkasumma	74 800	-0,6	2,1	5,0	2,6
2. Tuloverot, lopullinen	22 949	-5,5	1,8	5,4	2,9
3. Palkkasumma tuloverojen jälkeen	51 851	1,7	2,2	4,8	2,5
4. Saadut tulonsiirrot tuloverojen jälkeen	5 547	10,3	5,2	1,3	5,9
5. Työtulot tuloverojen ja tulonsiirtojen jälkeen	57 399	2,4	2,5	4,5	2,8
6. Kuluttajahintaindeksi, 1990=100	140,8	0,0	1,2	3,5	2,7
7. Palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytö		2,4	1,3	0,9	0,1
8. Työlliset palkansaajat, tuhatta henkeä	2 153	-3,4	-1,3	1,0	-0,3
9. Käytettävissä oleva reaalitytö palkansaajaa kohti		6,0	2,6	-0,1	0,4
10. Tehdyt työtunnit, milj. tuntia	3 465	-4,0	-0,4	0,9	-0,8
11. Käytettävissä oleva reaalitytö työtuntia kohti		6,7	1,7	0,0	0,9

Lähde: Tilastokeskus, VM

3.2 Kotitalouksien ostovoima

Ostovoiman kotitalouskohtaisessa tarkastelussa käytetään seuraavassa arviossa hyväksi tulonjakotilastoa.³ Tarkastelu kohdistuu erityyppisiin kotitalouksiin, jotka on jaettu ryhmiin perheen viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan⁴. Ryhmät ovat palkansaaja-, maatalousyrittäjä-, muu yrittäjä-, eläkeläis-, opiskelija- ja pitkäaikaistyöttömien taloudet. Ryhmissä sekä tulorakenne että tulotaso poikkeavat toisistaan. Kotitalouksien työ- ja omaisuustulot on arvioitu kokonaistaloudellisen kehityksen mukaan. Kotitalouksien saamat tulonsiirrot ja niiden maksamat verot noudattavat kunkin vuoden lakisääteisiä perusteita sekä makrotalouden kehitystä, joka vaikuttaa esim. eri sosiaaliturvaetuuksien saajien lukumääriin. Käytettävissä olevien tulojen muutos on laskettu kunkin sosioekonomisen ryhmän keskimääräiselle kotitaloudelle. Sekä viitehenkilön että ei-viitehenkilöjäsenen tulojen kehitys vaikuttavat tarkasteltavan kotitalouden ostovoiman kehitykseen. Esimerkiksi työllisyyden koheneminen näkyy niin, että kotitalouden työtulot lisääntyvät ja/tai kotitalouden palkka- ja muuta työtuloa saavien ei-viitehenkilöjäsenen määrä kasvaa.

Tulojen suuret vuosittaiset vaihtelut ovat tarkasteluperiodille leimaa-antavia. Taustalla olevat suhdannevaihtelut ja rahamarkkinoiden epävakaus ovat heilutelleet yrittäjä- ja pääomatuloja ja vaikuttaneet työllisyyskehitykseen. Inflaatio on liikkunut nollan ja neljän prosentin välillä. Pääomatulojen muutokset ovat olleet sitä suuruusluokkaa, että muutokset ovat vaikuttaneet myös palkansaaja- ja eläkeläistalouksien tulojen vuosittaisiin muutoksiin. Heikentyneen työllisyyden seurauksena palkkasumma pieneni v. 2009, mutta työtulojen väheneminen palkansaajataloutta kohden korvautui osittain työttömyysetuuksilla ja palkansaajatalouksien määrän vähenemisellä. Työttömyysturva- ja aikuiskoulutusetuuksien paranemisen ja aktivointiajalta maksettavien korotettujen etuuksien takia. Samalla pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi nope-

³ Tulonjakotilasto on vuodelta 2009. Vuodet 2010–2012 on ajantasaistettu ja laskettu TUJA -mallilla.

⁴ Yleensä viitehenkilönä on se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat.

asti, minkä seurauksena tämän sosioekonomisen ryhmän rakenne muuttui, kun uusilla työttömillä oli parempi etuusturva kuin vanhoilla pitkäaikaistyöttömillä.

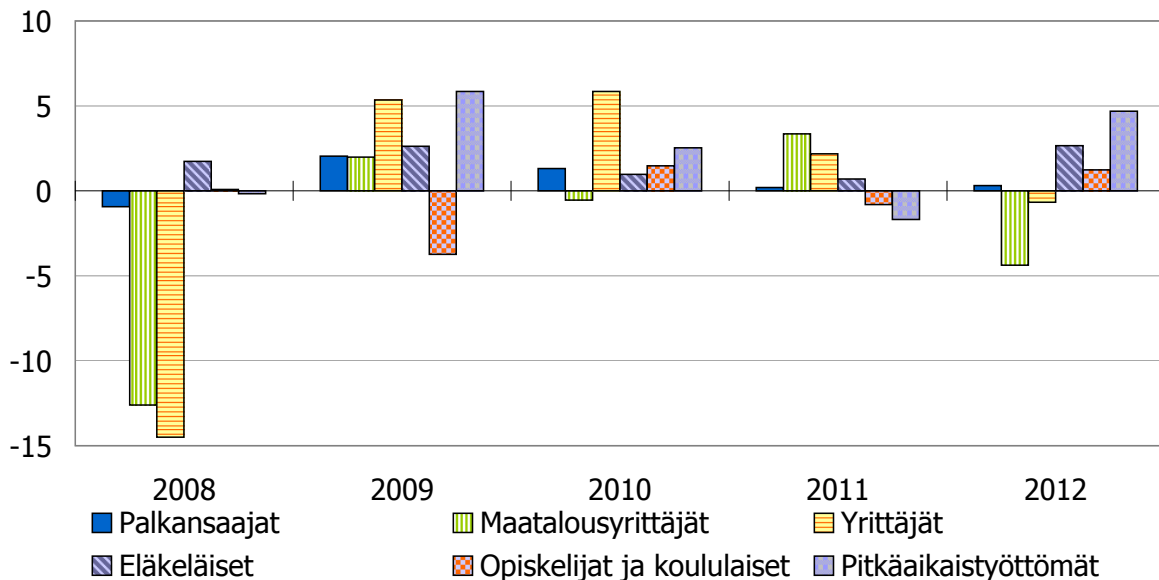
Pääasiassa sosiaaliturvan ja eläkkeiden varassa olevien eläkeläis-, opiskelija- ja pitkäaikaistyöttömien talouksien käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu vaihtelee suuresti vuosittain. Kun sosiaaliturvaetuuksia korotetaan edellisen vuoden hinta- ja ansiotasoindeksien perusteella ja reaalin ostovoima lasketaan kuluvan vuoden inflaation perusteella, on inflaation ja inflaatiokorotuksen välinen nero ollut suuri. Lisäksi työmarkkinatilanteella on opiskelijatalouksien tötuloihin ollut suurempi ja välittömämpi vaikutus muissa talouksissa.

Työn verotusta kevennettiin vuonna 2009. Sen jälkeen veroperusteita on muutettu kaikkina tarkasteluperiodin vuosina niin, että verotus ei keskimäärin kiristyisi ansiotason nousun ja progression takia. Vuosina 2010–2011 palkansaajan sosiaaliturvamaksujen nousua lisäksi kompensoitiin ansiotuloveroa pienentämällä. Eläketulon veroperusteita muutettiin niin, että eläketulojen verotus ei ole kireämpää kuin palkkatulon verotus. Pienituloisten verotusta on kevennetty perusvähennystä kasvattamalla.

Vuonna 2012 ansiotulojen ja eläketulojen veroperusteita muutetaan samoja periaatteita noudattaen kuin edellisinäkin vuosina. Pienituloisten verotusta kevennetään verovähennyksiä kasvattamalla, minkä lisäksi perusturvaetuuksia korotetaan. Yritysverotusta alennetaan. Pääomatulojen verotusta kiristetään ja muutetaan progressiiviseen suuntaan. Hyödykeverojen kasvattamista jatketaan kun useita valmisteveroja ja eräitä arvonlisäveroperusteita muutetaan. Hyödykeveronkorotukset lisäävät inflaatiota vajaan prosenttiyksikön ja pienentävät osaltaan reaalisesta ostovoiman kasvua.

Kuvio 2: Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot

vuosimuutos, prosenttia

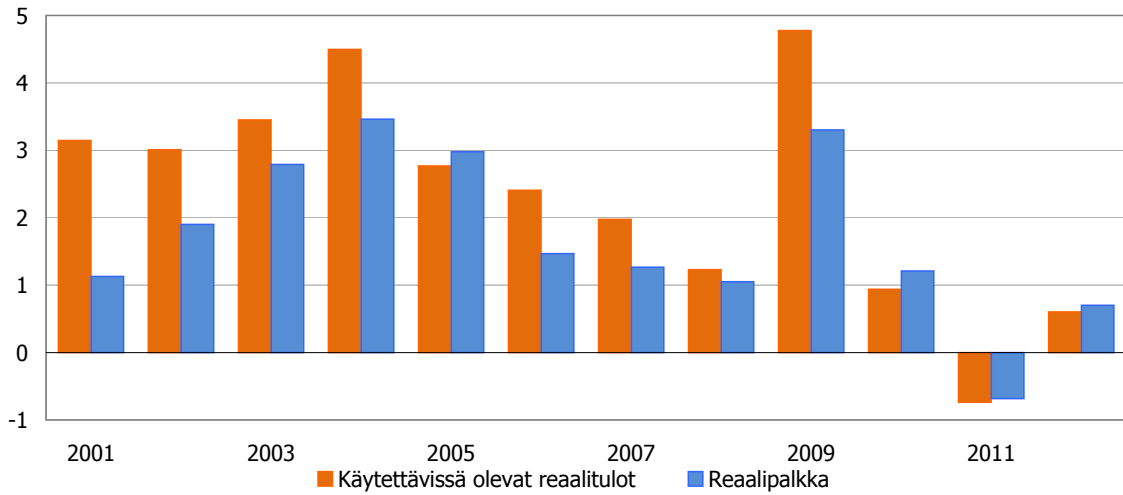

Keskipalkkaisen 12 kk työssä olleen työntekijän ostovoiman (Kuvio 3.) reaalisesta kehityksestä vaikuttavat ansiokasvu, verotus ja inflaatio. 2000-luvun alkupuolella keskipalkkaisen työntekijän käytettävissä olevat tulot kasvoivat reaali-palkkaa enemmän, koska palkkatulon verotus keveni. Vuosina 2010 ja 2011 verotus puolestaan kiristyi hieman kun (keskimääräinen) kun-

nallisveroprosentti kohosi poikkeuksellisen paljon. Vuonna 2011 ostovoimaa heikensi poikkeuksellisen suuri inflaatio. Vuonna 2012 ostovoima paranee hieman. Kunnallisveroprosentin nousu vajaalla kymmenyksellä kiristää verotusta hieman.

Kuvio 3: Keskipalkkaisen työntekijän ostovoima

vuosimuutos, prosenttia

Palkkatulona on kokoaikaisen palkansaajan keskimääräinen kuukausiansio 12 kuukaudelta.

Verot on laskettu henkilölle jolla ei ole palkan lisäksi muita tuloja.

Vuodet 2011–2012 ovat VM:n joulukuun 2011 ennusteen mukaisia.

Reaalipalkka laskettu vuodesta 2010 eteenpäin ketjuttamalla v. 2010 keskipalkkaa ansiotasoindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 Talouden hintakilpailukyky

4.1 Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Taulukko 5 esittää koko talouden työkustannusten kehitysvertailun Suomessa ja euroalueella. Rahaliiton aikana vuodesta 1999 vuoteen 2010 palkat ja palkkiot keskimäärin palkansaajaa kohden ovat puolitoistakertaistuneet Suomessa. Vastaavasti euroalueella palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden ovat kasvaneet keskimäärin noin kolmanneksen. Keskimäärin palkansaajaa kohden palkkojen ja palkkioiden vuotuinen keskimääräinen kasvuvauhti on ollut Suomessa reilun prosenttiyksikön euroaluetta nopeampaa rahaliiton aikana. Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden ovat kasvaneet vuosittain keskimäärin hieman hitaammin, sillä työnantajan sosiaaliturvamaksuja on alennettu sekä Suomessa että euroalueella.

Samaan aikaan tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa keskimäärin vuosittain noin 1,6 prosenttia ja euroalueella vain noin 0,7 prosenttia. Suomen euroaluetta nopeampi tuottavuuden kasvu on pitänyt työvoimakustannukset tuotettua yksikköä kohden lähes euroalueen keskimääräisellä tasolla. Vuosien 1999–2010 aikana yksikkötyökustannusten kasvu eroaa vain vähän, mutta euroalueen yksikkötyökustannusten keskimääräinen kasvu on ollut niukasti Suomea maltillisempaa.

Euroopan komission syysennusteen mukaan sekä euroalueella että Suomessa yksikkötyökustannusten nousun ennakoitaan hidastuvan vuosina 2011–2013 rahaliiton aikaiseen historialliseen keskiarvoon verrattuna. Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden kasvavat ennustevuosina 2011–2013 Suomessa edelleen noin prosenttiyksikön euroaluetta ripeämmin, mutta tuottavuuden kasvun eron Suomen ja euroalueen välillä komissio ennustaa kapenevan. Täten ennustevuosina yksikkötyökustannusten nousun ennustetaan olevan Suomessa euroaluetta nopeampaa. Kuviossa 4 esitetään yksikkötyökustannusten kehitys vuosittain Suomessa ja euroalueella vuosina 1999–2013.

Taulukko 5. Työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden

Euroalue									Keskimäärin		Yhteensä	
	06	07	08	09	10	11e	12e	13e	99–10	11e–12e	99–10	11e–13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,3	2,6	3,3	1,4	1,6	2,3	2,0	2,0	2,6	2,1	31,9	6,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	-0,2	0,0	0,1	-0,2	--	--	--	-0,1	--	-0,9	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,4	2,8	3,3	1,3	1,8	--	--	--	2,6	--	33,1	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	1,2	-0,4	-2,4	2,3	1,3	0,5	1,0	0,7	0,9	7,9	2,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,8	1,3	3,7	3,9	-0,7	1,0	1,5	1,0	1,8	1,2	22,2	3,7

Suomi									Keskimäärin		Yhteensä	
	05	06	07	08	09	10	11e	12e	99–10	11e–12e	99–10	11e–13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,9	3,7	4,4	2,3	3,5	3,2	3,2	3,2	3,6	3,2	46,8	9,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,3	-0,2	0,0	-0,5	0,0	--	--	--	-0,2	--	-2,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,2	3,8	4,4	2,9	3,6	--	--	--	3,8	--	50,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,5	3,1	-1,6	-4,9	5,1	2,0	1,1	1,5	1,6	1,5	19,0	4,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,3	0,5	6,0	7,6	-1,5	1,2	2,1	1,7	1,9	1,6	23,4	5,0

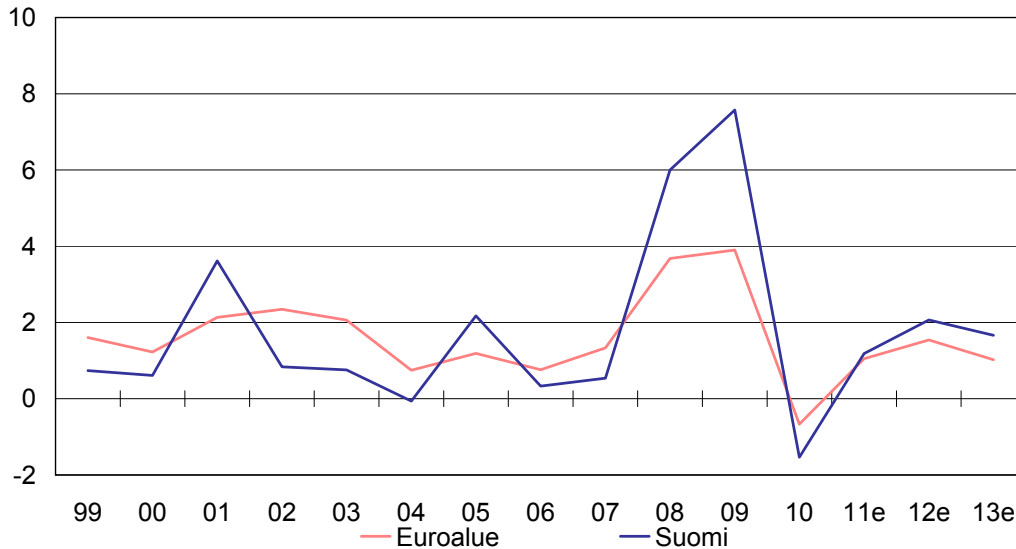
Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähteet: Eurostat, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2011), VM.

Kuvio 4: Koko talouden kilpailukyky

yksikkötyökustannusten vuosimuutos, prosenttia

Lähde: Eurostat, Euroopan Komissio.

Liitteen taulukossa 1 esitetään vastaavat laskelmat eräille muille euromaille. Niistä huomataan, että taulukon maiden joukossa koko talouden yksikkötyökustannuksilla mitattuna erityisesti Saksa ja Itävalta ovat omaa luokkaansa ja painoltaan suurena kansantaloutena Saksa painaa koko rahaliiton tunnuslukuja merkittävästi alaspäin. Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden ja tuottavuus työntekijää kohden ovat kasvaneet Suomessa muita maita nopeammin, mutta yksikkötyökustannusten kohoaminen Suomessa on ollut kuitenkin maltillisempaa verrattuna mui-

hin maihin kuin Saksaan ja Itävaltaan. Euroopan komission ennusteen mukaan kilpailukykyerot olisivat hieman kaventumassa euroalueella, sillä Saksaan ennakoidaan vuosille 2011–2013 selvästi aikaisempaa nopeampaa palkansaajakorvausten nousua kuin aiemmin. Tuottavuuden kasvun lievistä nopeutumisesta huolimatta, Saksan yksikkötyökustannukset kasvavat komission mukaan lähivuosina liki euroalueen nopeinta vauhtia.

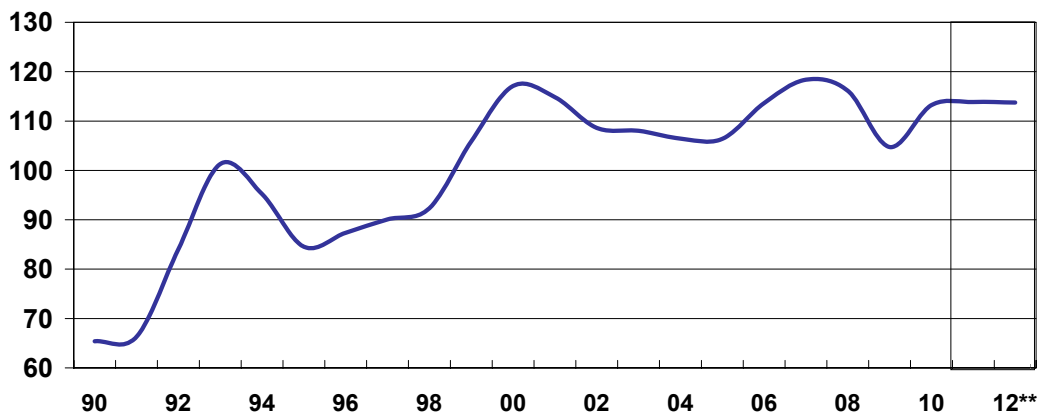
4.2 Hinta- ja kustannuskilpailukyky

Yksikkötyökustannukset kilpailuvyyn mittarina

Kuvio 5 esittää Yhdysvaltain työministeriön (BLS) teollisuuden yksikkötyökustannusaineistoon tukeutuen teollisuuden kilpailuvyyn kehittymisen vuosina 1990–2012 suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla samassa valuutassa mitattuna. Yksikkötyökustannukset eri maissa ovat muuttuneet paljon viime vuosina, kun taantumassa v. 2009 ja sitä seuranneessa ripeässä toipumisessa talouden tuotanto ja sen myötä tuottavuusluvut ovat muuttuneet paljon. Historiallinen aineisto päättyy vuoteen 2010, jolloin Suomen teollisuuden kilpailukyky suhteessa viiteentoista OECD-maahan kohosi lähelle tasoa, jolla se oli ennen taantumaa. Vuonna 2011 ja 2012 teollisuuden yksikkötyökustannusten ennustetaan kehittyvän niin, ettei ulkomaankaupparakenne huomioiden samassa valuutassa vertailtuna eroja Suomen ja kilpailijamaiden välille juurikaan synny. Ennustejaksolla 2011–2012 tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten ennusteiden puuttuessa, kuviossa 5 on oletettu, että tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset käyttäytyvät kuten koko talouden yksikkötyökustannukset.

Kuvio 5: Tehdasteollisuuden kilpailukyky

suhteelliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa
1990–2010=100, OECD 15 / Suomi

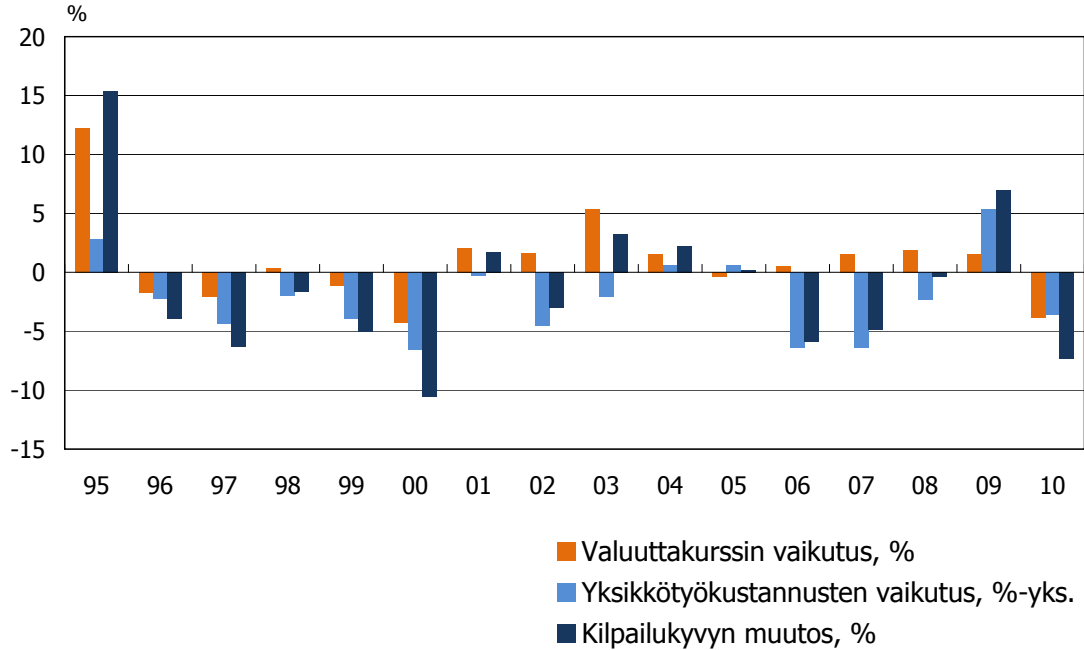
Kun kilpailukyky paranee, käyrä nousee.

Lähde: Bureau of Labor Statistics, Komissio, OECD, VM

Kuviossa 6 esitetään Euroopan Komission kilpailukykyindikaattori tehdasteollisuudelle. Komissio vertailee Suomen teollisuuden yksikkötyökustannuksia ulkomaankaupan rakenne huomioiden 36 teollistuneeseen maahan. Kuviossa esitetään suhteelliset yksikkötyökustannusten vuosimuutokset samassa valuutassa laskettuna. Kilpailuvyyn vuosimuutos on jaettu nimellisen efektiivisen valuuttakurssin muutoksen vaikutukseen ja suhteellisten yksikkötyökustannusten vaikutukseen. Komission kilpailukykytarkastelussa Suomen tehdasteollisuuden kilpailuvyyn

kohenemiseen vuonna 2010 vaikutti karkeasti yhtä suurilla osuuksilla sekä euron ulkoisen valuuttakurssin heikkeneminen, että yksikkötyökustannusten pieneneminen vertailun kilpailijamaita enemmän.

Kuvio 6: Tehdasteollisuuden kilpailukyindikaattori

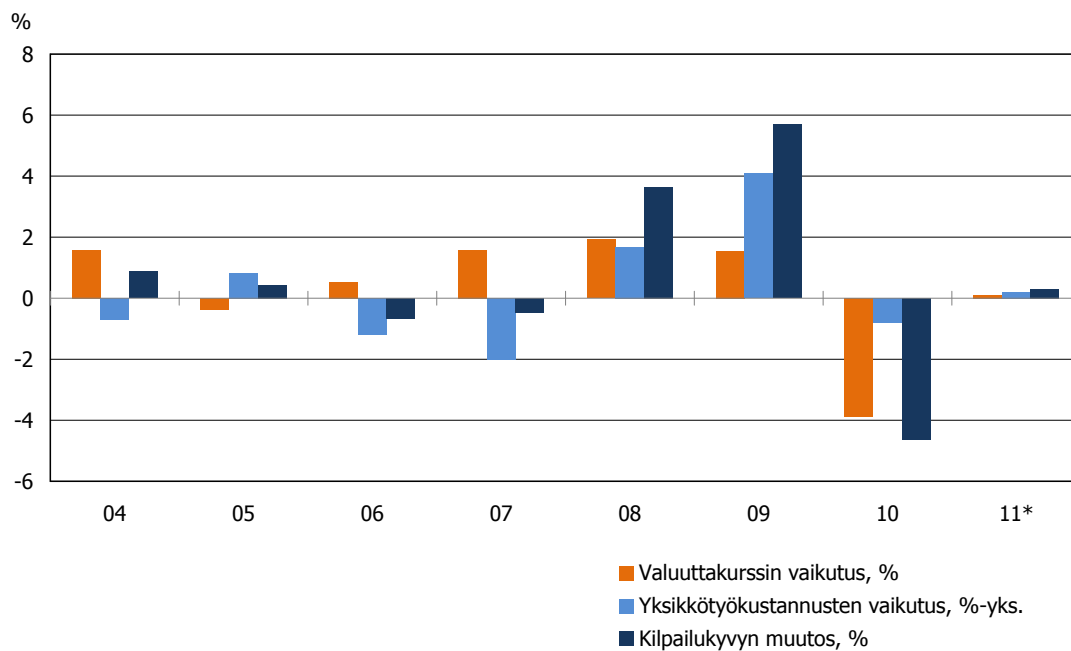
Kilpailukyky paranee, kun palkki on alle nollan.

Lähde: Euroopan komissio, VM.

Kuten edellä tehdasteollisuudelle, suhteellisia yksikkötyökustannuksia ja efektiivistä valuuttakurssia voidaan hyödyntää koko talouden kilpailukyvyyn arviointiin. Kuviossa 7 nähdään, että koko talouden kilpailukyky koheni vuonna 2010, mutta selkeästi suurempi osa muutoksesta aiheutui nimellisen efektiivisen valuuttakurssin heikkenemisestä. Vuonna 2010 yksikkötyökustannusten vaikutus oli paljon pienempi koko taloudessa kuin teollisuudessa, mikä selittyy sillä, että tuottavuuden kasvu teollisuudessa on yleensä nopeampaa kuin koko taloudessa.

Taantumavuonna 2009 sekä teollisuudessa että koko taloudessa kilpailukyky heikkeni, ja sitä seuraavana vuonna se koheni takaisin, mutta korjaava liike ei ollut aivan yhtä suuri kuin kilpailukyvyyn heikennys oli. Voidaan päätellä, ettei taantumassa menetettyä kilpailukykyä ei ole saatu kokonaan takaisin teollisuudessa tai koko taloudessa. Euroopan komissio arvioi, että päättyneenä vuonna 2011 muutokset koko talouden kilpailukyvyssä ovat olleet pieniä.

Kuvio 7: Koko talouden kilpailukykyindikaattori

Kilpailukyky paranee, kun palkki on alle nollan.

Lähde: Euroopan komissio, VM.

Muut koko talouden kilpailukyvyyn indikaattorit

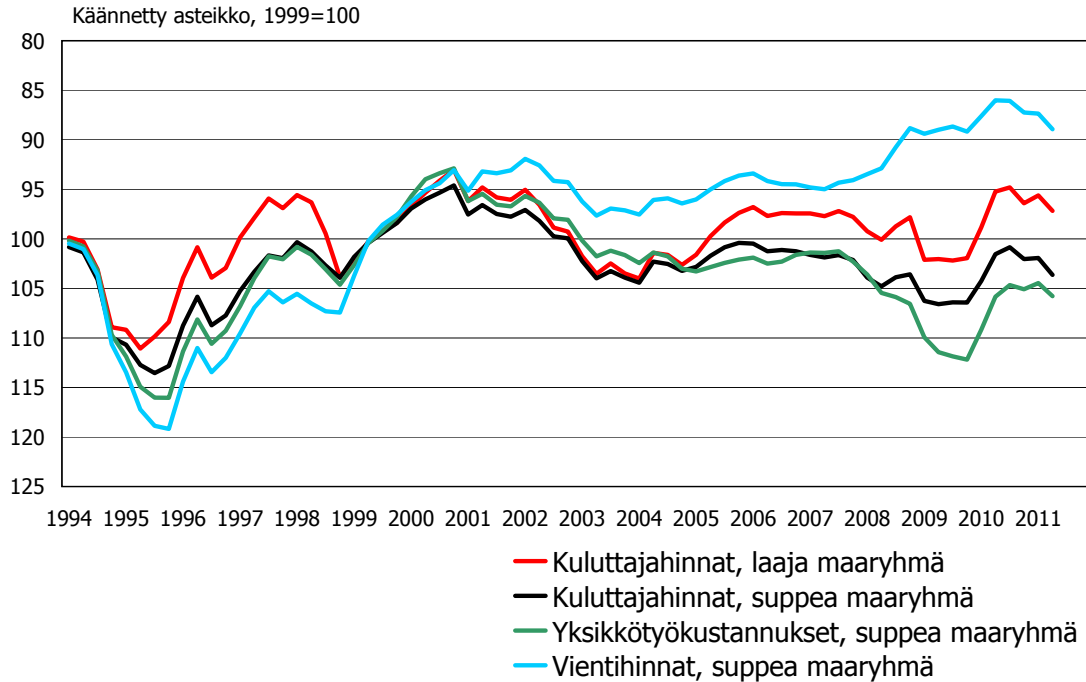
Kilpailukykyä voidaan tarkastella myös muiden koko talouden suhteellista kustannustasoa yhteisessä valuutassa kuvaavien indikaattoreiden avulla. Euroopan komission laskemat indikaattorit (Kuvio 8.) näyttävät vuoden 2010 lopulla kääntyneen nopeasti ja kilpailukyvyyn kohentuneen selvästi. Tämä kilpailukyvyyn kohentuminen johtuu euron ulkoisen valuuttakurssin nopeasta heikkenemisestä suhteessa muihin valuuttoihin. Sitten kilpailukyky on maltillisesti heikentynyt tai pysynyt lähes muuttumattomana, riippuen mitä indikaattoria tarkastelee.

Jos kilpailukyvyyn indikaattorina käytetään suhteellisia vientihintoja samassa valuutassa, Suomen kilpailukyky on heikentynyt viimeisten havaintojen aikana. Se tarkoittaa, että suomalaiset vientituotteet ovat kallistuneet suhteessa vertailuryhmän, 36 teollistuneen maan, vientitavaroihin. Tämä on sikäli harvinaista, että suhteellinen vientihintaindikaattori on 2000-luvun alun jälkeen osoittanut enimmäkseen kilpailukyvyyn kohenemistä ja toisaalta Suomen vaihtosuhteen trendinomaisen heikkenemisen on arvioitu jatkuneen myös viime vuonna. Vaihtosuhteen heikkeneminen aiheuttaa paljon ulkomaankauppaa käyvälle Suomelle ongelmia, sillä sitä myötä aikaisempaa suurempi määrä tarvitaan vientiä, jotta välituotepanoksiksi ja kulutukseen tarvittavat tuontitavarat saadaan hankittua ulkomailta. Yksikkötyökustannukset ovat kohonneet myös, joten tuotantopanosten kallistuminen ja lopputuotteiden halpeneminen aiheuttaa ilmeisen riskin yritysten kannattavuudelle.

Mikäli indikaattorina käyttää kuluttajahintoja, jotka paremman aineiston puuttuessa eräistä maista antavat viitteitä maan kustannustasosta, tulkinta on varsin samanlainen: Suhteelliset kuluttajahinnat samassa valuutassa ovat kohonneet Suomessa kilpailijamaita nopeammin. Jos tarkastellaan suhteellisten samassa valuutassa laskettujen yksikkötyökustannusten kehitystä, viimeisimmät havainnot hakevat hieman suuntaa. Yksi selitys on se, että kuvion aineisto

päättyy toiselle neljännekselle vuonna 2011. Siihen saakka taloudet, mukaan lukien Suomi, nauttivat kohtuullisesta talouskasvusta, ja yksikkötyökustannukset kehittyivät sen mukaan. Reaalitalouden tilanne alkoi heiketä vasta syksyllä, joten yksikkötyökustannuksissa ei tässä kuviossa vielä näy selvää suunnanmuutosta.

Kuvio 8: Suhteellisia hintoja samassa valuutassa; Suomi vs. kilpailijamaat

Kilpailukyky paranee, kun käyrä nousee.

Lähde: Euroopan komissio.

LIITTEET

Liitetaulukko 1: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain

Euroalue	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	Keskimäärin		Yhteensä	
									99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,3	2,6	3,3	1,4	1,6	2,3	2,0	2,0	2,6	2,1	31,9	6,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	-0,2	0,0	0,1	-0,2	--	--	--	-0,1	--	-0,9	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,4	2,8	3,3	1,3	1,8	--	--	--	2,6	--	33,1	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	1,2	-0,4	-2,4	2,3	1,3	0,5	1,0	0,7	0,9	7,9	2,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,8	1,3	3,7	3,9	-0,7	1,0	1,5	1,0	1,8	1,2	22,2	3,7
Itävalta	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,0	3,1	3,2	1,7	1,4	2,0	2,6	1,9	2,3	2,2	28,2	6,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,2	-0,3	0,1	0,0	--	--	--	-0,2	--	-1,7	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,2	3,3	3,5	1,7	1,4	--	--	--	2,4	--	30,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,9	1,9	-0,6	-3,0	1,4	1,5	0,7	1,1	1,0	1,1	11,6	3,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,0	1,2	3,8	4,9	0,0	0,5	1,9	0,9	1,3	1,1	14,9	3,3
Belgia	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,4	3,4	3,6	1,1	1,4	3,0	2,9	2,4	2,8	2,8	36,0	8,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,6	0,1	0,6	0,2	--	--	--	0,1	--	0,9	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,4	2,8	3,5	0,4	1,2	--	--	--	2,8	--	34,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,6	1,2	-0,8	-2,7	1,4	1,0	0,5	1,0	0,8	0,8	9,1	2,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,8	2,1	4,5	3,9	0,0	2,0	2,4	1,4	2,0	1,9	24,7	5,9
Saksa	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,0	0,8	2,1	0,0	2,0	3,4	2,5	2,6	1,2	2,8	14,2	8,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	-0,6	-0,2	0,4	-0,1	--	--	--	-0,1	--	-0,8	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	0,8	1,4	2,3	-0,3	2,1	--	--	--	1,3	--	15,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	3,1	1,5	-0,1	-5,2	3,2	1,6	0,3	1,3	0,7	1,1	8,3	3,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-2,0	-0,8	2,3	5,5	-1,1	1,8	2,1	1,3	0,5	1,8	5,4	5,4
Espanja	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,2	4,6	5,9	4,5	-0,1	0,9	1,2	1,2	3,4	1,1	44,4	3,3
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	-0,1	-0,2	0,0	-1,8	--	--	--	-0,1	--	-1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,1	4,7	6,1	4,5	1,8	--	--	--	3,5	--	46,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,1	0,4	1,1	3,2	2,6	1,7	1,0	0,9	0,6	1,2	7,3	3,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,1	4,1	4,8	1,3	-2,6	-0,8	0,2	0,3	2,7	-0,1	34,6	-0,4
Ranska	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,2	2,5	2,6	1,5	2,0	2,3	2,1	2,1	2,9	2,2	36,7	6,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,1	0,0	0,2	0,1	--	--	--	-0,1	--	-1,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	2,6	2,6	1,3	1,9	--	--	--	3,0	--	38,1	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,4	0,9	-0,6	-1,6	1,3	1,0	0,2	1,0	0,8	0,7	8,7	2,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,8	1,7	3,2	3,2	0,7	1,3	1,9	1,1	2,1	1,4	25,8	4,3
Italia	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,2	2,0	3,0	0,0	1,8	1,7	1,3	1,6	2,5	1,5	30,9	4,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,5	0,0	0,4	-0,2	-0,3	--	--	--	-0,2	--	-1,8	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,7	2,0	2,6	0,2	2,1	--	--	--	2,6	--	33,2	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,2	0,4	-1,4	-3,5	2,3	0,3	0,1	0,5	-0,1	0,3	-1,3	0,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,0	1,6	4,5	3,6	-0,4	1,5	1,1	1,1	2,6	1,2	32,6	3,7
Alankomaat	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,3	3,0	3,4	2,2	1,1	2,7	2,5	2,1	3,4	2,4	43,8	7,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,3	0,3	0,1	0,3	--	--	--	0,3	--	3,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,5	3,3	3,0	2,1	0,8	--	--	--	3,1	--	39,2	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,7	1,3	0,3	-2,8	2,0	2,1	0,6	1,2	1,0	1,3	11,6	3,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,6	1,6	3,0	5,2	-0,8	0,5	1,9	0,9	2,3	1,1	28,9	3,4
Suomi	2006	2007	2008	2009	2010	2011e	2012e	2013e	99-10	11e-13e	99-10	11e-13e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,9	3,7	4,4	2,3	3,5	3,2	3,2	3,2	3,6	3,2	46,8	9,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,3	-0,2	0,0	-0,5	0,0	--	--	--	-0,2	--	-2,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,2	3,8	4,4	2,9	3,6	--	--	--	3,8	--	50,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,5	3,1	-1,6	-4,9	5,1	2,0	1,1	1,5	1,6	1,5	19,0	4,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,3	0,5	6,0	7,6	-1,5	1,2	2,1	1,7	1,9	1,6	23,4	5,0

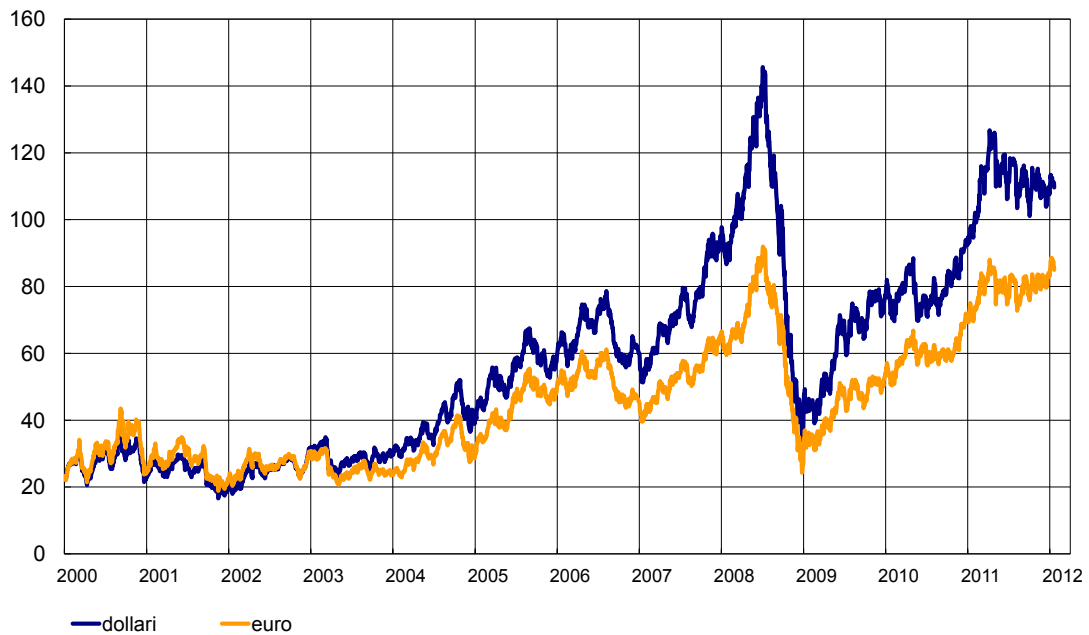
Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2011).

Raakaöljyn hinta päivittäin

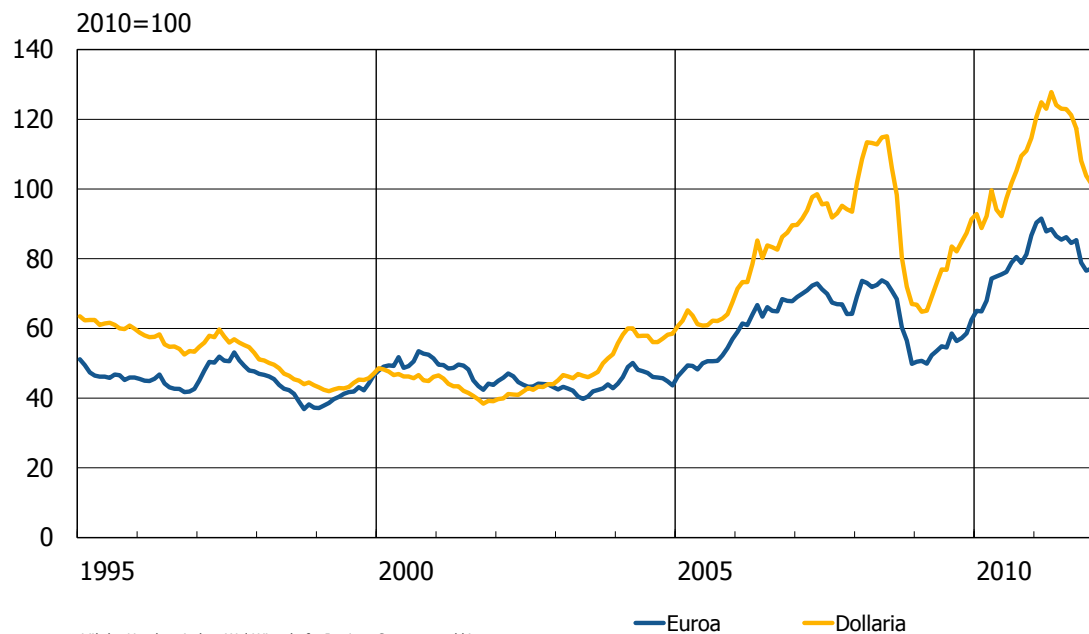
Pohjanmeren brent

Lähde: Bloomberg
20.1.2012\VMKO\ul / 15483.xls

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat (HWWI)

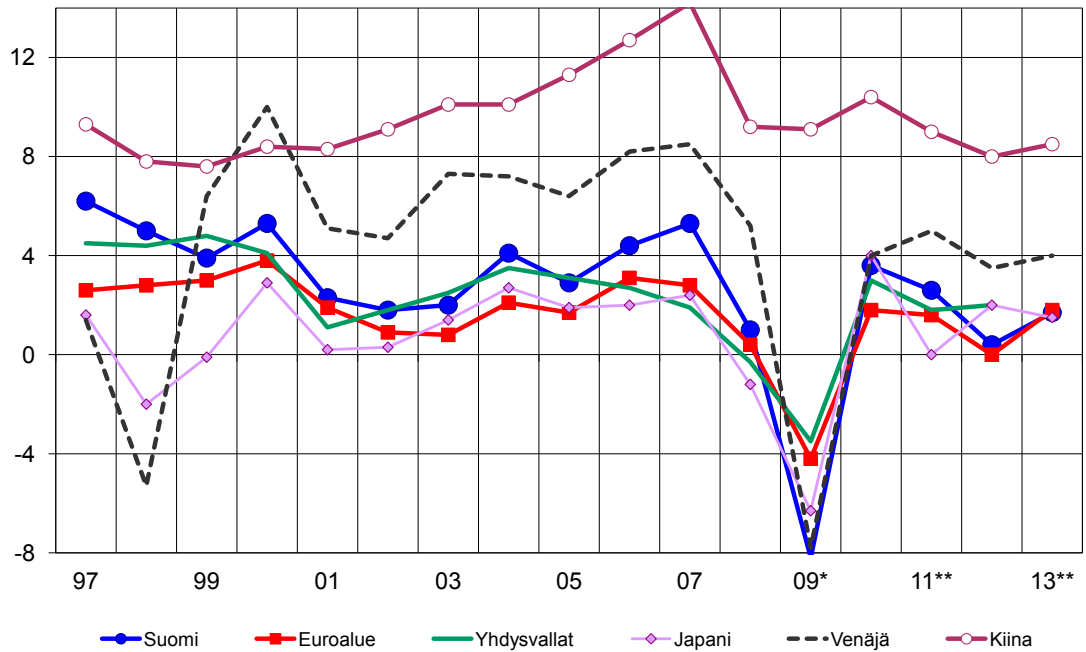
pl. energia

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Suomen pankki.
HWWI\SP\17186.xls

Bruttokansantuote

määrän muutos, %
1997 - 2013**

Lähteet: TK, Eurostat, VM (2011:IV)
12.12.2011\VM\KKO\19612.xls

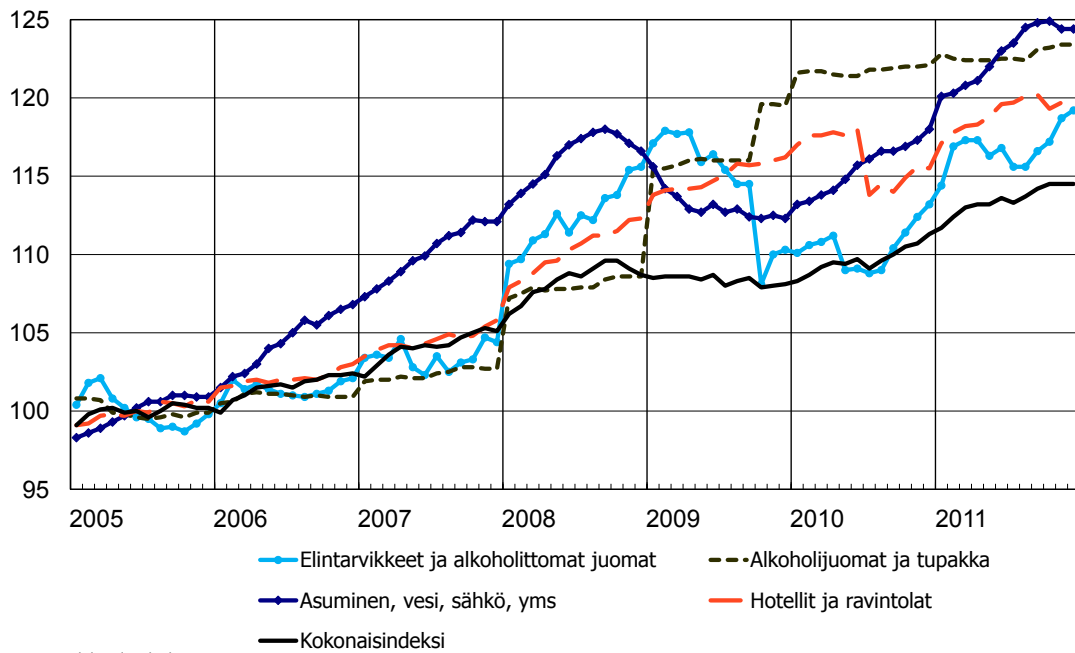
Työlliset ja työtunnit

Lähde: TK, VM (2011:IV)
12.12.2011\VM\KO\UL\17645.xls

Kuluttajahintaindeksi

2005=100

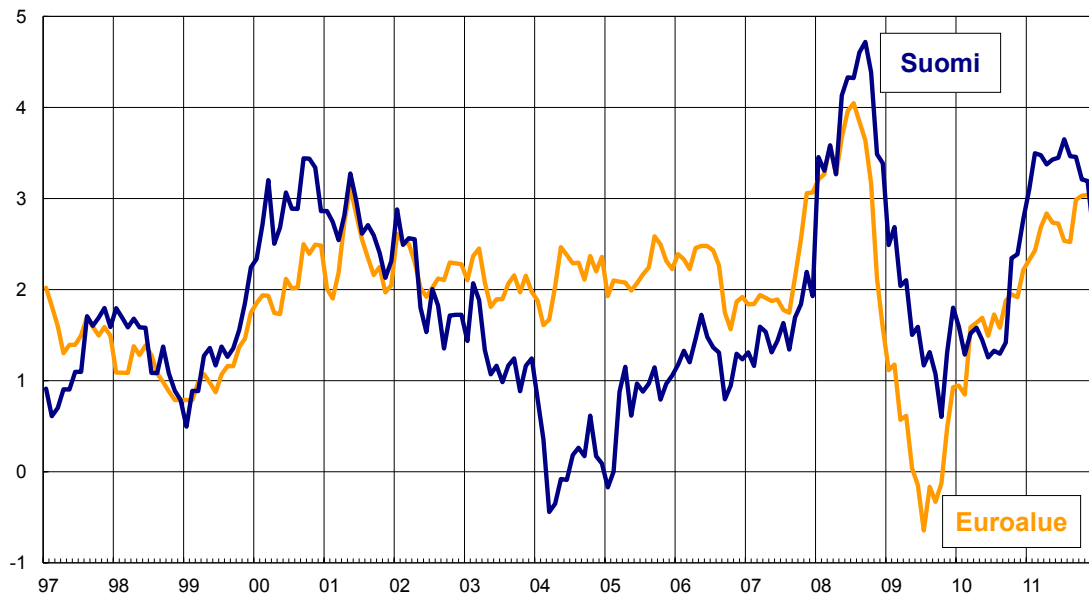

Lähde: Tilastokeskus
VM/KO/21950.xls

vmpietilai
21960 @KHI_tukuseto
23.1.2012

Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

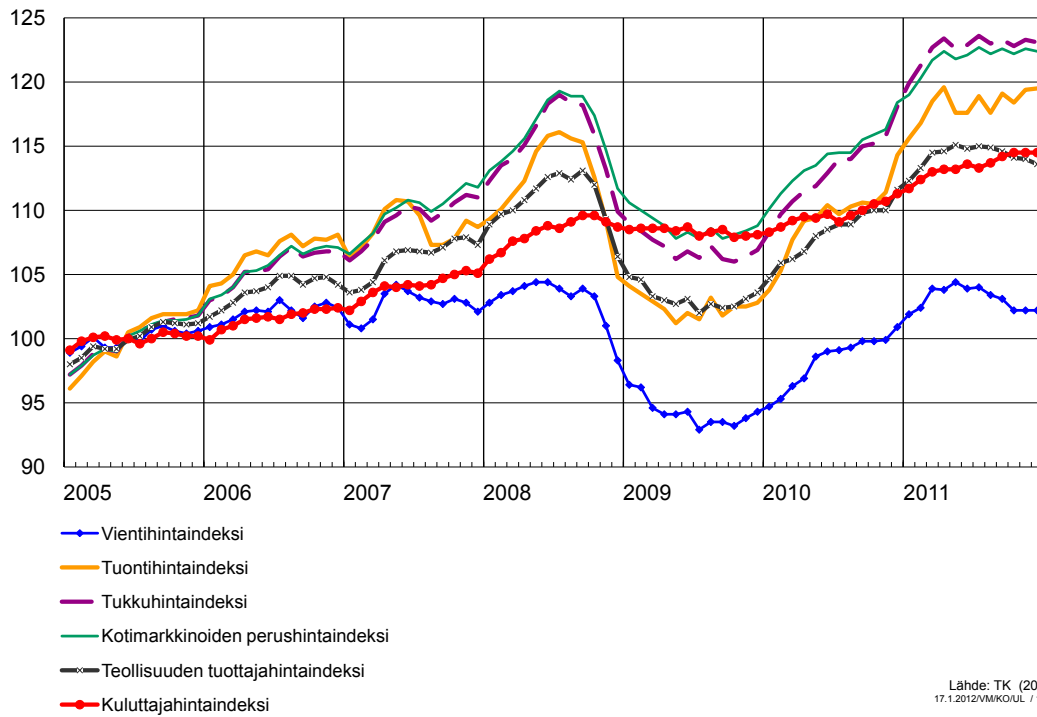
vuosimuutos, %

Lähde: Eurostat
13.1.2012/VM/KO/UL / 20968.xls

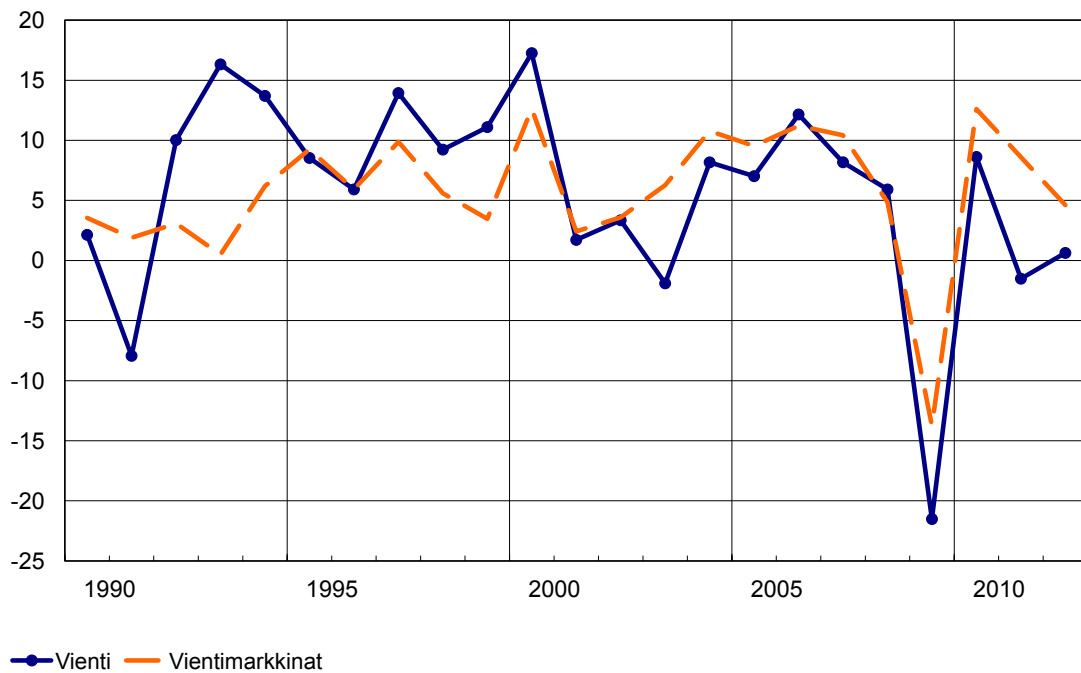
Kuluttaja- ja tuottajahintaindeksit

2005 = 100

Suomen vienti ja vientimarkkinat

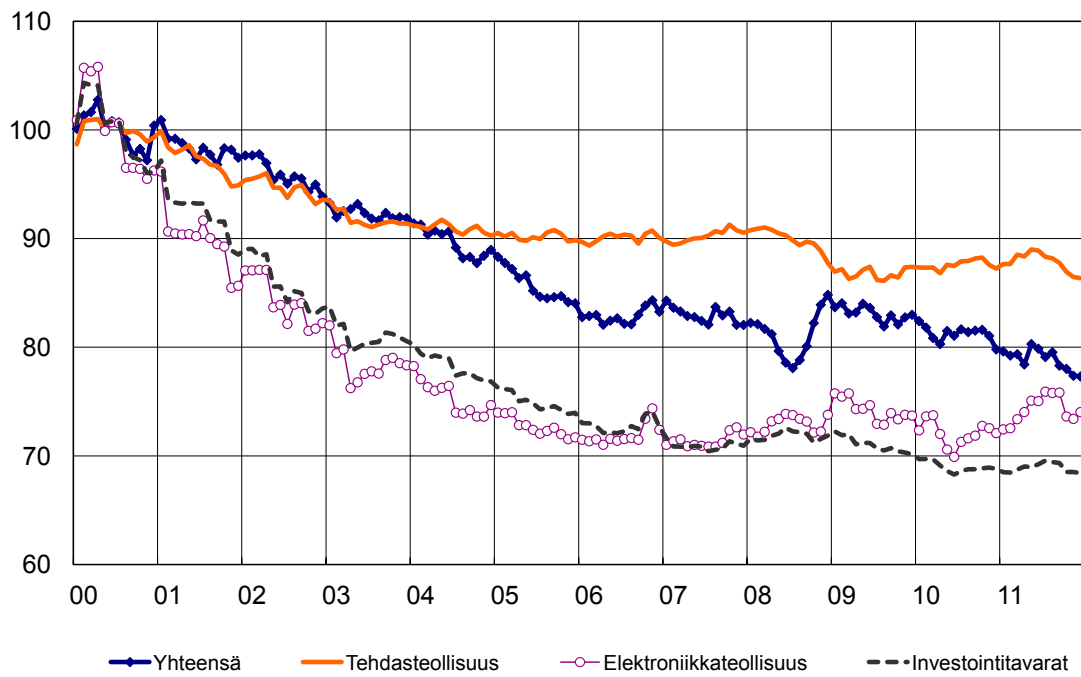
määrän muutos, %

Lähde: TK, ennusteet: OECD (October 2011), VM
5.10.2011\VM\KO\UL_24314.xls

Vaihtosuhde

2000 = 100

Lähde: TK (2011:12)
17.1.2012/VM/KO/UL / 24353.xls

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 09 16001, 09 57811
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut